

43056

T.C.
MİMAR SİNAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI
RESİM PROGRAMI

KONSTRÜKTİVİZM VE GÜNÜMÜZE DEK
YANSIMALARI
(Sanatta Yeterlik Tezi)

MURAT METE AĞYAR

Danışman: Prof. ÖZDEMİR ALTAN

İSTANBUL, EYLÜL 1995

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

ÖZET

SUMMARY

GİRİŞ

I.BÖLÜM : KONSTRÜKTİVİZM

A- OLUŞUMU

B- TANIMI

C- İLKESİ

D- MANİFESTOSU

II.BÖLÜM :

A- KONSTRÜKTİVİST RUS AVANT-GARDE SANATÇILAR

B- KONSTRÜKTİVİZMLE İLGİLİ OLARAK (NON-OBJECTIVE)
AVANT-GARDE SANATÇILARDAN ÖRNEKLER

III.BÖLÜM : Konstrüktivist sanatın çeşitli akım ve
manifestolarındaki durumu.

A- KONSTRÜKTİVİZMİN LUDWIG MIES VAN DER ROHE'NİN
TEZ TASLAKLARINDAKİ DURUMU

B- DE STIJL

C- INTERNATIONAL STYLE

D- ACTIVIST ART

E- POP ART

F- POST-PAINTERLY ABSTRACTION
G- BAUHAUS
H- OP AND KINETIC ART
J- EART AND SITE
K- HAPPENINGS-ENVIRONMENT ART-PERFORMANCE
L- MINIMALISM

IV. BÖLÜM : KONUYLA İLGİLİ SANATSAL GÖRÜŞ

V. BÖLÜM : KAYNAKÇA

ÖNSÖZ

Raporda belirtilen sanatsal amaç, her sanat olayının veya yapıtının kendi tutarlılığı açısından bir kavrama, düşünüyeye ve görüşe sahip olmasıdır. Bu görüş, düşünce veya kavramlar radikal bir alt yapıyla oluşurlar. Alt yapının üzerine onun üst biçimlemeleri oturur. Böylece kuralsızlık içindeki sanatsal kaygılar, estetik ve plastik değerlerin kendi içinde bir kuralı, bir temeli meydana gelir. Sanatsal gelişim içinde akımlar kendine özgü kurallarıyla temelleniyorsa, bu akımların kullandıkları (araçlar, gereçler, biçim ve renkler, ses, sözcük ve yüzeyler) malzemeleri ele alış biçimleri önem kazanmaya başlar. Bu önem sadece malzemeleri değerlendirmede değil, birbirini bütünleyecek şekilde oluşan bir konstrüksiyon üzerine baza etmek gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Nikolai TARABUKİN, 1923'te yayınladığı "Resim Teorisi Üzerine" adlı kitabında şöyle der:

Sanat yapıtının biçimi iki temel ilkeyle düzenlenmiştir. Gereç (renk, ses, sözcük) ve Yapı (konstrüksiyon). Bunlarla gereçler kendini bir bütünlük içinde düzenler ve sanatsal mantık ile derin anlam kazanır.

ÖZET

Uluslararası bir akım olarak Konstrüktivizm, sanatın sınırları içinde kalan bir gelişmeydi. Konstrüktivizm, genellikle yalın geometrik biçimler ve endüstriyel malzemenin yararlanan heykeltıraşlığın bir kolu sayılır. Tatlin'in kendi yaptığı ilk kabartmalar, değişik malzemelerin bir araya getirilmesiyle gerçekleştirilmesiydi. Simgesellikle işlevselliğin uzlaştırıldığı Tatlin'in Kulesi, çelik ve cam malzemenin oluşacaktı. İşlevi bakımından kozmik bir tasarımın bir parçası olduğunu düşünmek hiç de aşırı bir yaklaşım değildir. Dziga Vertov, Eisenstein ve öbür yönetmenlerin elinde film, Konstrüktivist sanatın en yetkin anlatım aracı oldu. Bu nesnel malzemeyi belli bir amacı olan, dinamik bir gösteriye dönüştürüyordu. Van Doesburg'un 1924-25 yıllarındaki resimleri, De Stijl grubunun Mondrian etkisi altındaki ilk döneminin dikey-yatay formülünü bir yana bırakmıştı. Karşıt Kompozisyonlar'la El Lissitzky'nin Proun'ları arasında Van Doesburg dikdörtgen düzlemlerle, aksonometrik bir boşluk içinde bir çeşit soyut mimarlık deneylerine girişti. Malevich'e göre sanat, her zaman kendini doğrulayan, pratik sonuçlardan çok yüce amaçlara yönelen, ele aldığı sorunlara özgül değil de, genel çözümler arayan, bu yüzden de felsefe ve matematik gibi salt gerçeği araştıran uğraşlar kadar insanlığa değerli katkıları olan bir etkinlikti.

Konstrüktivist/Elemantarist geleneğin kaynağı (Ekspresyonizmle Sürrealizmin uzlaşmaz saydığı) şiirle akılcılığı tam soyutlukla,(yani geometriyi, sayıları ya da başka somut verileri temel alan bir anlayışla) bir çeşit gerçekçiliği birleştiren bir sanat anlayışında diretmesiydi.Burada ki 'gerçekçilik' kavramı, "Gerçekçi Bildiri" başlığında olduğu gibi,simgeciliğin yer almadığı bir bağlamda ve kullanılan malzemenin gerçekliğiyle ilgili bir gerçekçilik olarak anlaşılmalıdır.

Konstrüktivist sanat yapıtları için kullanılan teknik de, bir anlamda akılcı ve yararlı yaratıcılığın etkinlik örneği olarak karşımıza çıkar.

SUMMARY

As an international movement, Constructivism has remained a development within art. It is usually thought of as a branch of sculpture associated with simple geometric forms and industrial materials. Tatlin's own first reliefs were assemblages of various materials. This fusion (Tatlin's Tower) of symbol and functional building was to be built of steel and glass. It is by no means fanciful to see it as part of a project global, indeed cosmic, in its function and meaning. In the hands of Dziga Vertov, Eisenstein and others film became the Constructivist art par excellence. The director shapes this objective material into a dynamic, purposeful presentation. Van Doesburg's paintings of 1924-5 abandoned the vertical-horizontal formula characteristic of De Stijl painting in its early, Mondrian dominated phase. Halfway between these Counter-Compositions and Lissitzky's Prouns come the studies in which Van Doesburg experimented with rectangular planes in an axonometric space as a sort of abstract architecture.

Malevich always insisted on art as a self-justifying activity, spiritual rather than practical in its aspirations, general rather than particular in the problems it handled and, for those very reasons, of the highest value to mankind like other 'pure' pursuits such as philosophy, pure mathematics, etc.

This Constructivist/Elementarist tradition of special importance is its insistence on art as a process combining poetry with rationality (which Expressionism and Surrealism proclaimed to be irreconcilable), and total abstractness, i. e. basis in geometry or number or other concrete data, with a kind of realism. Here 'realism', as in the title 'Realistic Manifesto', must be understood to refer to the realism implied in the absence of symbolism and in the actuality of the materials employed.

In the processes by which works of Constructivist art are conceived and executed are implicitly offered as models of reasonable and beneficial creative activity.

GİRİŞ

Birinci bölümde geniş olarak açıklanan konstrüktivizmi(yapısalcılık) herşeyde, her olayda, her sanat yapıtında görmek mümkün.Düşünebildiğimiz herşey, gerçekleşmiş olan her yapıt, iskeleti diyebileceğimiz bir temel, bir kavram veya madde üzerine oturur.Bunun anlamı şudur:Sanatın en büyük kaynağı olan insanda(veya doğa) önce her yerinde değişik formlarıyla oluşmuş bir iskelet bulunur.Bu iskelet üzerine, iskelet parçalarını birbirine bağlayan kas sistemi kurulmuştur.Kasların üzerine de lifler, sinirler, damarlar inşa edilmiştir.Ayaklardaki kemiklerin biçimleriyle, gövde, kol ve bacaklardaki kemiklerin biçimlerinin birbirlerinden hatta kafatasının ve omurgadaki kemiklerin farklı oluşları, sistemde yapının sağlam bir düşünceye sahip olduğunu gösterir.Demek ki, sanat yapıtı oluşurken de böyle bir kemik, kas, lif, sinir gibi birbirini bütünleyen aynı zamanda birbirlerine ters düşen, kontrastlık yaratan, gerilimi artıran, bazı durumlara göre de uzlaşan, yumuşayan maddelerle bir yapı üzerine oturması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

I. BÖLÜM : KONSTRÜKTİVİZM

A _ OLUŞUMU

Bu akımın kurucularından Vladimir TATLİN'in sanatsal yaşamına bakarsak, bu oluşumun nasıl olduğunu görebiliriz(doğ.1885 Kharkov- öl.1953 Moskova).Moskova Güzel Sanatlar Akademisinde kısa süreli bir öğrenimden sonra, 1911'de Gençlik Birliği ile birlikte St.Petersburg'da yapıtlarını sergiledi.Aynı kentteki ve Moskova'daki diğer yenilikçilerin sergilerine katıldı.Tatlin, Goncharova'nın etkisiyle ikon resmini keşfeder. 1913'de Moskova'da açılmış olan "Eski Rus İkonları" sergisinde Romanov dönemi ikonlarının etkisinde kalır. Bu dönemde yaptığı resimlerinde çıplak kompozisyonlarının dekoratif yüzeylerinde, renklerinde ve eğik çizgiler içinde gotik kemerleri anımsatan kurplarla oluşturulmuş mekanında bu ikon etkileri açıkça görülür. Tatlin bu anlatımın üç boyutlu özelliklerini ve örneklerini tiyatro dekorlarında kullanacaktır.İlk dönemlerinde Tatlin, resimsel boşluktan çok, gerçek boşlukla ilgilenmekteydi.Gerçek boşluk sorunu, en önemli sanatsal sorun olarak ele alınıyordu. 1913'te Berlin üzerinden Paris'e geçti.Picasso'nun atölyesini gezdi ve kübist konstrüksiyonlarını gördü. Fütürist ve kübist etkiler altında yetişen Tatlin, Picasso ziyaretinden sonra 1913 kışında Vesnin'in stüdyosunda çalışmalarını sergiler."Rölyef Resim" adlı ser-

gi kökten bir tutum gösterir.Üç boyutlu biçim anlayışında, şında, kapalı, heykelsi kütleden açık, dinamik, boşluğa boyutlandırılan konstrüksiyonlarında, biz resimsel bir öge olarak gerçek boşluğu kavrarız.Rölyef resimde ilk kez değişik gereçler arasındaki ilişkileri sınar. 1914' te de tahta, teneke, demir, tel, cam ve alçı gibi pürüzlü, fiziksel özellikleriyle dikkate aldığı gereçler seçmeye başlar.Madde kültürünü geliştirmek üzere madenler, ağaç parçaları ve bulunmuş nesnelere oluşan bir dizi soyut yapı tasarımına yöneldi.

1915-16'larda ise en köktenci yaklaşımlarını uygulamaya başlar.Metal konstrüksiyonlarını sergiler.Yapıtını çerçeveden ve geri plandan koparmak ve gerçek boşlukta oluşturmak için kuramını geliştirmeye başlar.Yapıtı çerçevelemek, gerçek boşluktan ayırmaktı.Bu tutum, yapıtı idealleştirmek, mükemmelleştirmek, dahası özel bir anlam katıp sonsuz kılmaktı.Yaşamın gerçekliğinden, sanatın gerçekliğini soyutlamaktı.

1917' de Yakulov ile Moskova'daki "Café Pittoresque"i dekore etti.1919-20'de III.Enternasyonel'e ait Anıt adlı(Tatlin Kulesi) yapıtı planladı ve modelini hazırladı. Bu anıt için Tatlin şöyle der:Arı yaratıcı biçimle, yararlığın bireşimi.Yalnızca bölümlerinin dengesiyle bir üçgen, Rönesansın en iyi anlatımıdır.Ruhumuzun en iyi ifadesi de, spiraldir.

Değişik gereçleri deneyen sanatçı, yeni ilişkilerin yardımıyla teknik sorunları çözmeyi görev bilecektir.Yeni ve karışık biçimleri bulmaya çalışacaktır.Doğal olarak daha ileri ki aşamalarında teknik ayrıntılarında ustalık

kazanmış olacaktır.Sanatçı çalışmasında teknolojinin karşısında gereçlerin biçimleri arasında olduğu kadar, plastik ve konstrüksiyon ilişkilerinde üstesinden gelebilmelidir.Kuşkusuz ki, onun yaratıcı yöntemi nitelik olarak bir mühendisinkinden farklıdır.

1920'de Moskova'da heykeltraş olan Anton ve Naum(GA-BO) Pevsner kardeşler "Gerçekçi Manifesto" yu yayımlayarak, batıda konstrüktivizmin heykel sanatına yönelik, tümüyle soyut, toplumsal ve siyasal boyutu olmayan bir biçimini geliştirdiler.

Konstrüktivist uygulamanın ortaya konmasında Tatlin'in "Karşıt Kabartmalar"(1914)'ın büyük etkisi oldu.Sehpa resmi artık, sanatı mekan ve yaşam içinde gerçekleştirmeye yönelik bir ön çalışmadan başka bir şey değildi.Ressam, toplumsal görevi dünyanın değiştirilmesinde katkıda bulunmak olan bir yapımcı-mühendis haline geldi.Rus konstrüktivizmi temel eksenlere indirgenmiş (V. ve G.STENBERG, MEDUNETSKÍ) ya da asılı bir mobil olarak düşünülen(RODCHENKO) heykel sanatında, giyim, ev eşyaları, ev veya sahne düzenlemeleri dizaynında (Varvara STEPANOVA, Lyubov POPOVA, Alexander VESNİN, RODCHENKO) çarpıcı bir biçimde ortaya çıktı.Yalın çizgi yararına duygululuğu, estetiği ve süsleme eğilimini yadsıyan konstrüktivizm, kübizmin, süprematizmin ve iç mekan kurma deneylerinin katkılarını maddeciliğin en aşırı sınırlarına götürdü(Tairov oda tiyatrosunda A.EXTER, 1916-17; Moskova'daki Café Pittoresque'nin kurucusu YALOV,1917).

1920'li yıllarda önde gelen akımlardan olan konstrükti-

vizm Avrupa'da çeşitli yerlerde faaliyet gösterir. Moskova ve Petrograd'da sanatsal kültür enstitüsü INHUK; Almanya'da BAUHAUS; Polonya'da Strzeminski ve Katarzyna Kobro'nun çalışmaları v.s.

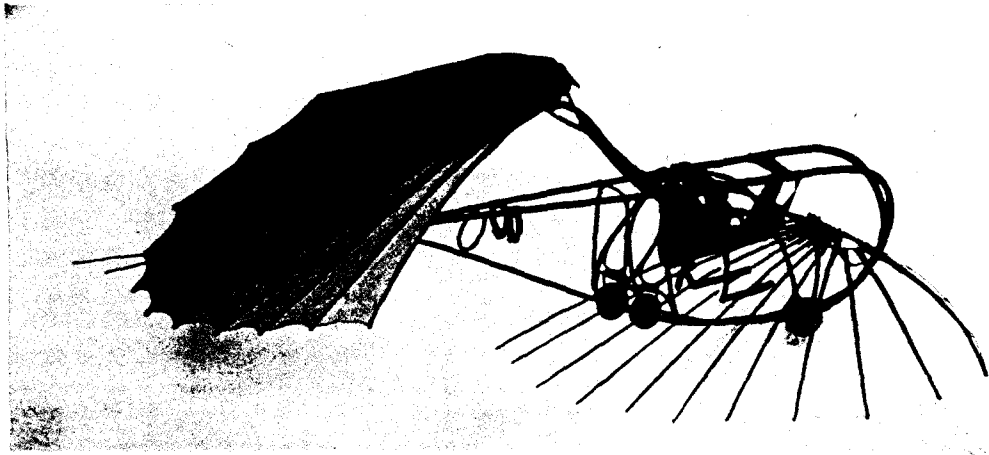
Malevich'inde katıldığı akım çizgi ve düzlemlerden oluşan heykel ve resimlerle evrenin özünü aktarmaya, Tatlin ve Rodchenko'nun tersine, insanın çevresini dönüştürmeyi amaçlayan maddi uygulamalara yöneldi. 1923'e doğru konstrüktivizmi mimarlık, dekor ve grafik sanatsal uygulama kaygısıyla, Malevich ve El Lissitzky'de Tatlin ve Rodchenko'ya katıldılar. Geniş anlamıyla Konstrüktivizm, batıda gelişen De Stijl ve Bauhaus gibi akımların yanı sıra, geometrik eğilimli soyut heykel ve tasarıma, kinetik sanata kaynaklık etti.

Edebiyat alanında, fütürist sol çevrelerde (LEF) gizli olarak bulunan konstrüktivizm, Konstrüktivist Edebiyat Merkezi (1924-30) adı altında örgütlendi ve eleştirmen Zelinsky ile Selvinsky, Lugosky, Bagritsky, V. İnber gibi şairleri bünyesinde topladı. Sanayileşmeye karşı duyarlılık gösteren, kimi zamanda biçimcilikle suçlanan bu yazarlar estetiğin yerine işlevselliği koydular. Manifestolarında (GOSPLAN Littéraire 1925; Business 1929) sözcüklerin anlambilimsel yükünü artırarak şiir yazısına bir nitelik kazandırdıklarını savundular.

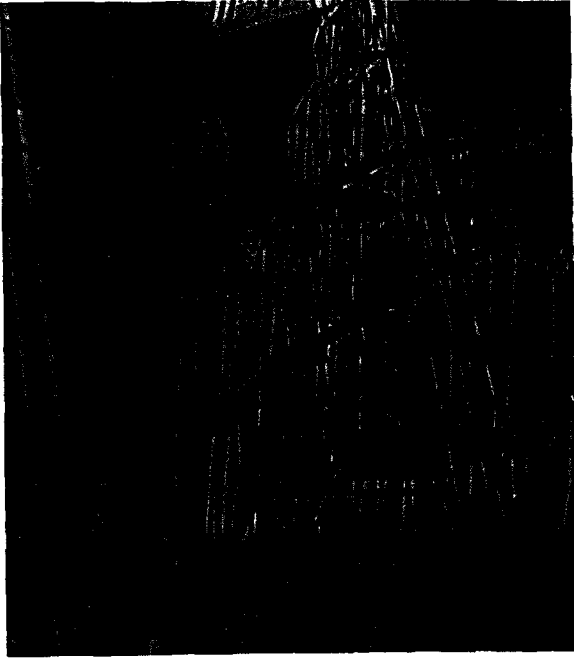
Vladimir TATLİN

Karşıt Rölyef, 1915, Demir, çinko ve alüminyum, 78x152x76cm.

Vladimir TATLİN

Letatlin, 1929-31, Tahta, ipek, mantar, bilye.
Stockholm, Modern Müze.

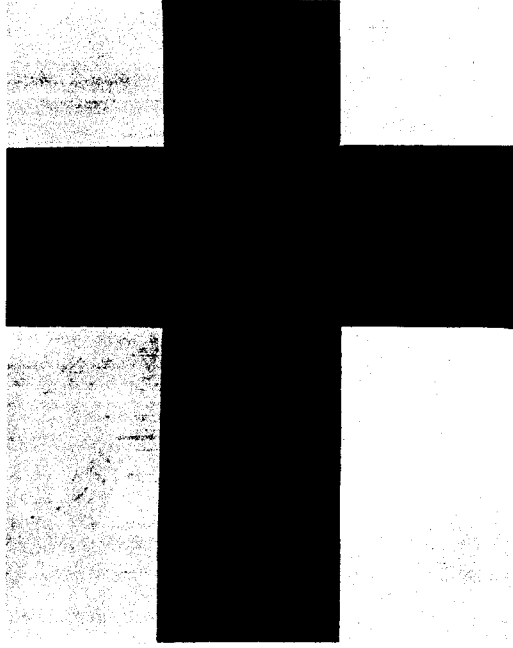
Vladimir TATLİN

III. Enternasyonal'e ait Anıt'ın Modeli, 1919,

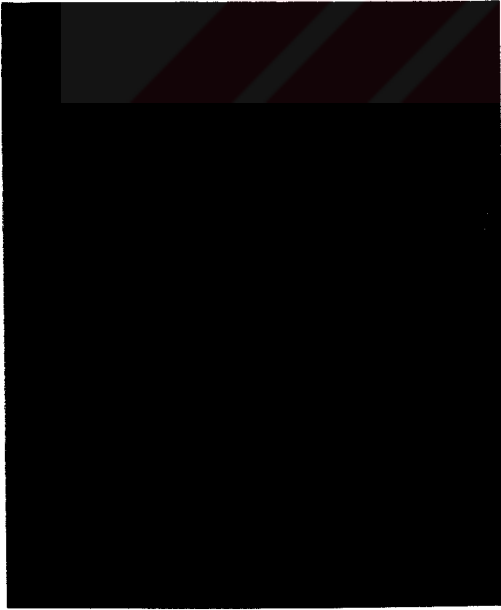
Alexsander RODTCHENKO

Majakovsky'nin "Pro Eto"
su için Fotomontaj,
1923, 22,5x14cm.

Kasimir MALEVİTCH

Süprematist Resim, (Beyaz üzerine büyük haç), 1920'den sonra
Tu. Üz. Yğ. By., 84x70cm., Amsterdam, Stedelijk Müzesi.

El LISSİTZKY

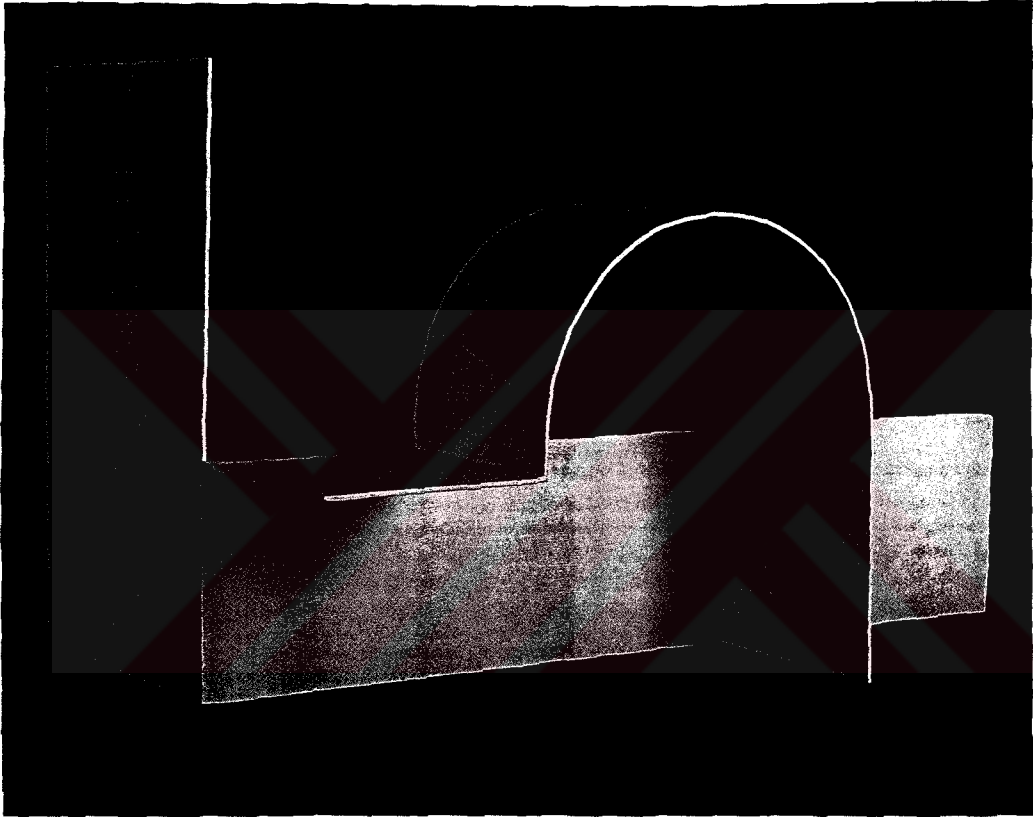
Kompozisyon, 1920,
Tu. Üz. Tempera
28x23,5cm.

El LISSİTZKY

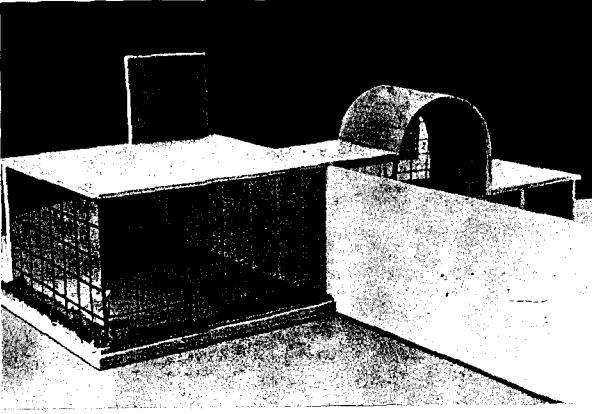
Proun 23 N (B 111), 1920/21
Tempera, Tutkallı Boya ve
Tahta Üz. Taşınabilir Madde
58x44,5cm.

1920'lerde Konstrüktivizm Polonya'da STRZEMİNSKY ve
KATARZYNA KOBRO'nun çalışmalarıyla devam eder.

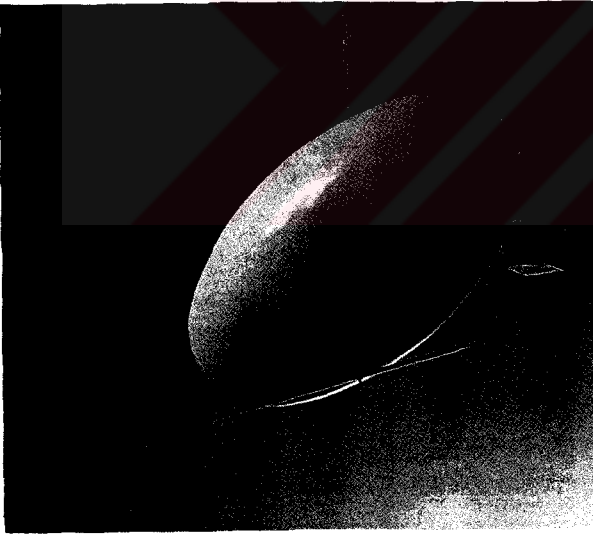

Katarzyna KOBRO

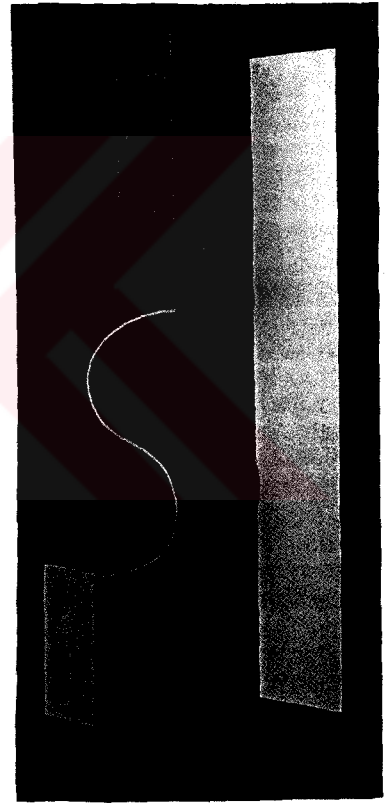
Oda Kompozisyon 3, 1928,
Çelik, monokrom beyaz boyalı, 40x64x40cm.

Katarzyna KOBRO
Çok amaçlı bir çocuk
bahçesi için proje,
1932

Katarzyna KOBRO
Asılı Kompozisyon 1,
1924,
Oriijinalinden rekons-
trüksiyon.

Katarzyna KOBRO
Oda Kompozisyon 6
1931,
Boyalı Çelik,
64x25x15cm.

B _ TANIMI

Kelime anlamıyla konstrüksiyon, inşaat, yapı, kurma, inşa tarzı, yorumlama, tefsir, tertip olarak denilebilir.

Kelime anlamını genişletirsek, herhangi bir sanat yapıtını gerçekleştirirken, bu yapıtın hangi düşünceye dayandığını gösteren alt yapısını oluşturmak, neden ve nereden kaynaklandığını kurmak, oturtmak gerekir.

Böylece o yapıtın temellendiğı bir düşünce, kavram veya madde oluşmuş demektir. Dolayısıyla o yapıtın biçiminin, renginin, sesinin, sözcüklerinin gibi şeylerinin kurgusu , sözünü ettiğimiz bu alt yapıya dayanarak gerçekleşir.

C _ İLKESİ

1920' lerde yayınlanan Gerçekçi Manifesto'da belirtilen ilkelerin başında gelen ve konstrüktivizmi ortakoyan ilkesi:

Gerçek Mekanda, Gerçek Gereçlerle

Bu ilkeyle hemen ilk sloganınıda yayımlarlar.

Sanatsal Çalışmada Spekülatif Eylem Alaşağı.

Bu sözü söylerken:

- 1 - Kuramsal ve uygulamada yağlı boya resmin tüm işlevine ve anlayışına karşı çıkmayı önerir.
- 2 _ Heykelin, nesnenin boşluksal sorunlarına çözüm aramasını;
- 3 _ Resmin fotografla yarışmamasını;
- 4 _ Tiyatronun olayları dramatize etmekle gülünç olmasını;
- 5 _ Mimarinin, konstrüktivizmin gelişimini duraksatmak açısından hiç de güçlü olmadığını belirtir.

D _ MANİFESTOSU

İkiside heykeltraş olan Gabo ve Pevsner kardeşler, özellikle savaş sonrası Rus mimarlığı üzerinde (Tatlin, Vesnin kardeşler, El Lissitzky) güçlü bir etkisi olan konstrüktivizmin temel ilkelerini 1920'de Moskova'da yazdıkları REALİST MANİFESTO' da ortaya koydular. Gabo ve Pevsner'in ilgilendikleri, mekan içindeki yapılardır fakat bunlar öncelikle mimarlık değil, heykel olarak yorumlanır. Tasarımlarında değişik malzemelerin mekansal konstrüksiyonlar içinde bir araya gelmesiyle ortaya çıkan dokunsal ve optik çekiciler önemli bir rol oynar. İstinasız bütün bu malzemeler endüstri ürünüdürler.

TEMEL İLKELER:

- 1 _ Mekanın şekillendirilmesinin plastik anlatımı olarak kapalı mekansal çeperi reddediyoruz. Mekanın dıştan içe doğru oylumuyla değil, ancak içten dışa doğru kendi derinliğiyle biçimlendirilebileceğini öne sürüyoruz. Mutlak mekan, eşsiz, tutarlı ve sınırsız bir derinlikten başka nedir ki?
- 2 _ Mekan içindeki üç boyutlu ve arkitektonik cisimlerin oluşturulmasında tek ögenin kapalı kitle olmasını reddediyoruz. Buna karşılık plastik cisimlerin stereometrik olarak üretilmesini istiyoruz.
- 3 _ Üç boyutlu konstrüksiyonda resimsi bir öge ve bezeme unsuru olarak renk kullanımını reddediyoruz. Somut malzemenin resimsi bir öge olarak kullanılmasını istiyoruz.

- 4 _ Bezeme unsuru olarak çizgiyi reddediyoruz.Sanat yapıtındaki her çizginin yalnızca betimlenen cismin içindeki kuvvet yönlerini tanımlamak için kullanılması istiyoruz.
- 5 _ Plastik sanattaki statik biçim öğeleri artık bizi tatmin etmiyor.Yeni bir öge olarak zamanın katılmasını istiyoruz ve salt yanılısamacı değil, devinimsel ritmlerin de kullanılabilmesini sağlamak için, plastik sanatlarda gerçek devinime yer vermek gerektiğini ileri sürüyoruz.

II. BÖLÜM :

A- KONTRÜKTİVİST RUS AVANT-GARDE SANATÇILAR

Aşağıda alfabetik sırayla sunduğumuz sanatçılar ve yapıtlarından örneklerle konstrüktivist düşüncenin geliştiği dönemlerde, bu sanatçılar tarafından nasıl yenilikler getirildiği görülmektedir.

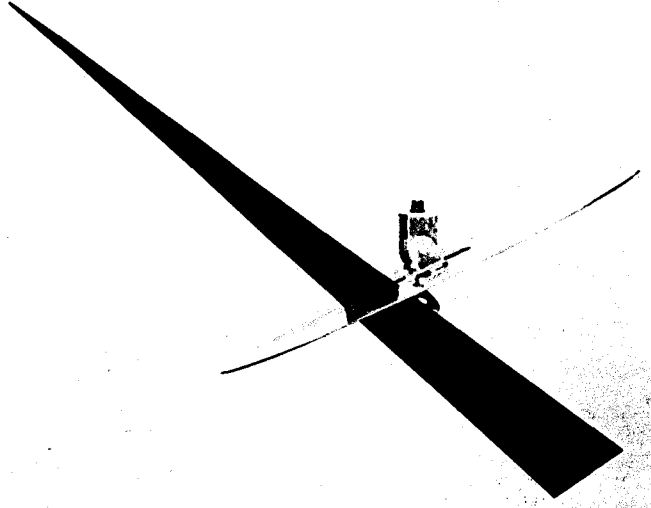
1910-1930 yılları arasında sürekli değişen ve yenilenen bu anlayış, bugüne kadar oluşan akımlarda kaynağını oluşturmada ne kadar radikal ve yeniliğe açık olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

De Stijl'den Pop Art'a kadar, Op Art'tan Happenings'lere kadar, Minimalizm'den Conceptual Art'a kadar geniş bir yelpaze sunmasının nedeni budur.

- 1- Zachar BYKOW
- 2- Ilja CHASCHNIK
- 3- Alexander CHWOSTOW-CHWOSTENKO
- 4- Alexander EXTER
- 5- Iwan KLIUN
- 6- Gustav KLUZIS
- 7- Nina KOGAN
- 8- Nikolai LAPSCHIN
- 9- Michail LARIONOW
- 10-EI LISSITZKY
- 11-Kasimir MALEWITCH
- 12-Pawel MANSUROW

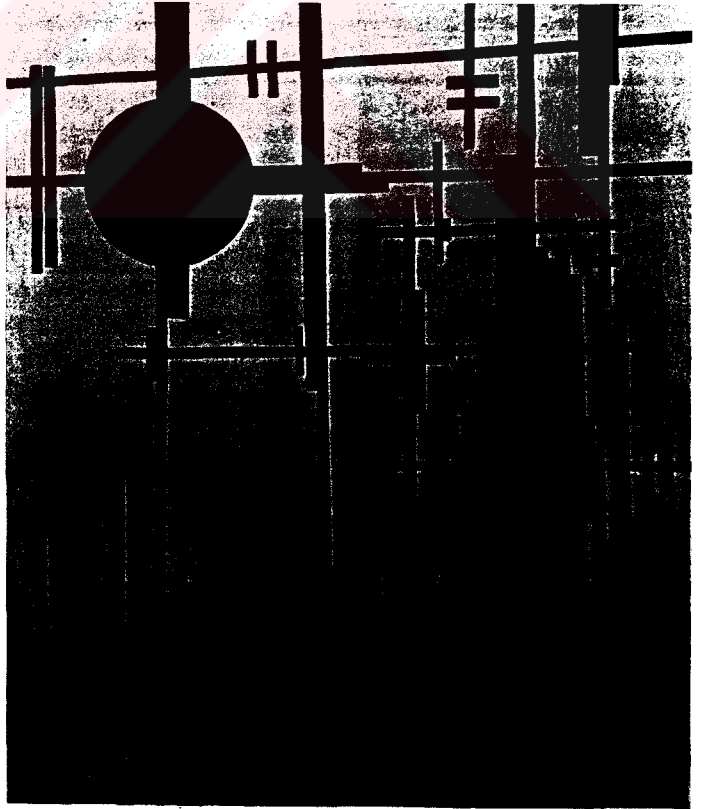
- 13- Ljubow POPOWA
 - 14- Iwan PUNI
 - 15- Climent REDKO
 - 16- Alexander RODTSCHENKO
 - 17- Olga ROZANOWA
 - 18- Warwara STEPANOVA
 - 19- Nikolai SUETIN
 - 20- Alexander WESNIN
 - 21- Constantin WIALOW
 - 22- Sergej SENKIN
 - 23- Nikolai TRUSAKOW
 - 24- Natan ALTMAN
-

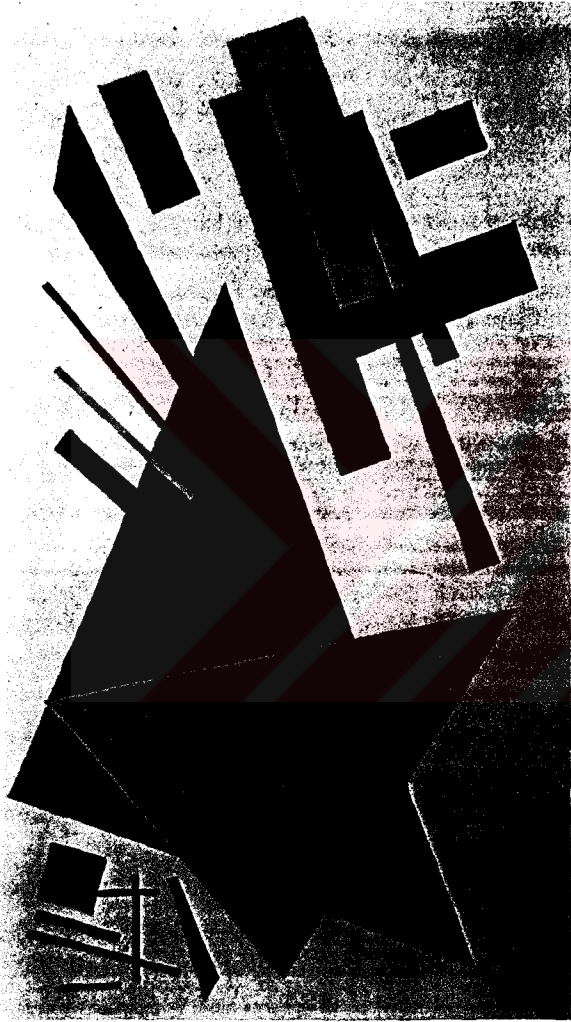
Zachar BYKOW
Asılı Elemanlar
1921-22,
Iaklı aliminyum 1/5 Ex.,
76,8cm., Çapı:47,5cm,
Parlak plaka

İlja CHASCHNIK

Süprematizm, 1925_26
Tu.Üz Yğ. By.,
85,5x74,5cm.

Alexander CHWOSTOW CHWOSTENKO

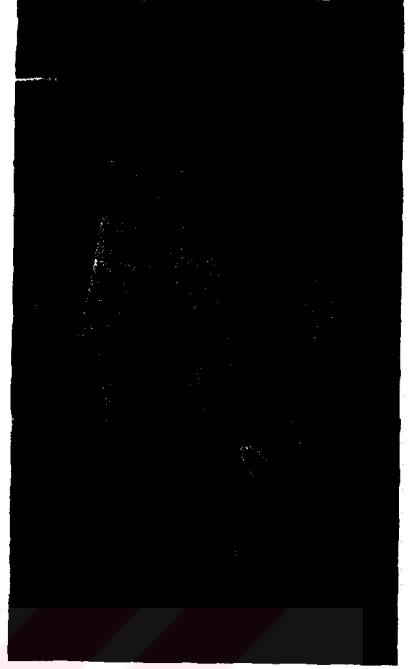
Süprematizm, 1920
Tu. Üz. Yg. By.
65,6x36cm.

Alexandra EXTER

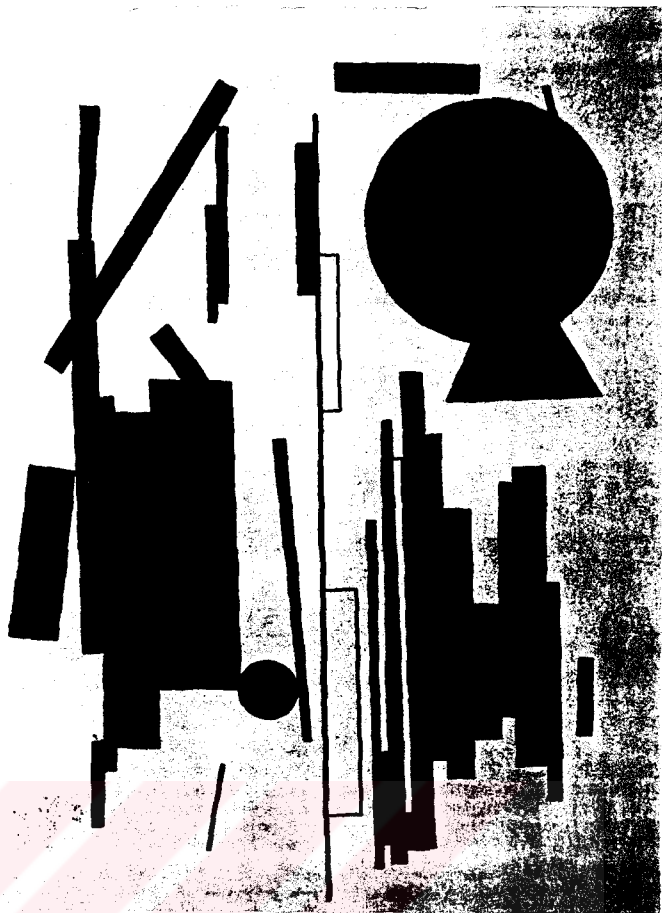
Dinamik Boya, 1916_17
Tu.Üz.Yg.By.
89,5x54cm.

Iwan KLIUN
Süprematis Kompozisyon
1916, Tu.Üz.Yğ.By.,
79x45,5cm.

Gustav KLUZIS
Dinamik Şehir
1919, Fotomontaj, Kolaj,
55,7x45,7cm.

Nina KOGAN
Süprematis Kompozisyon
1920_22, Tü.Üz.Yğ.By.
72x54cm.

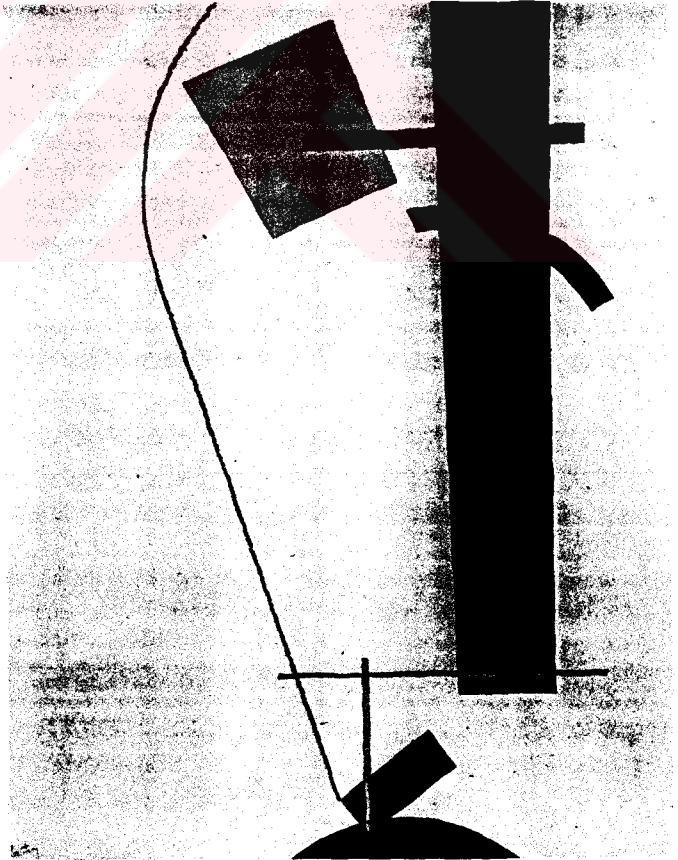

Nikolai LAPSCHIN
Kompozisyon, 1920,
Tu.Üz.Yğ.By.
50x40cm.

Michail LARIONOW

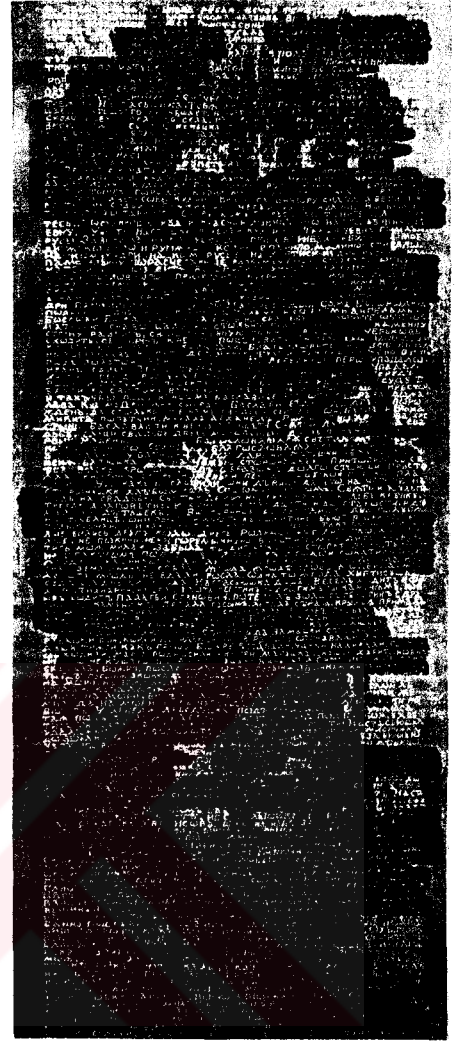
Kırmızı ve Mavinin
Rayonizmi, 1911,
Tu.Üz.Yğ.By.
68x52cm.

El (Lazar) LISSİTZKY
Proun Odası, 1923,
Grafit, Guaş ve Kolaj,
45,1x41,5cm.

Kasimir MALEWITCH
Siyah Üzerine Dörtgen Kırmızılar
1922, Guaş, 28x11,5cm.

Pawel MANSUROW
Evlentme Düğünü
1920, Tahta Levha Üz.By.
135x57cm.

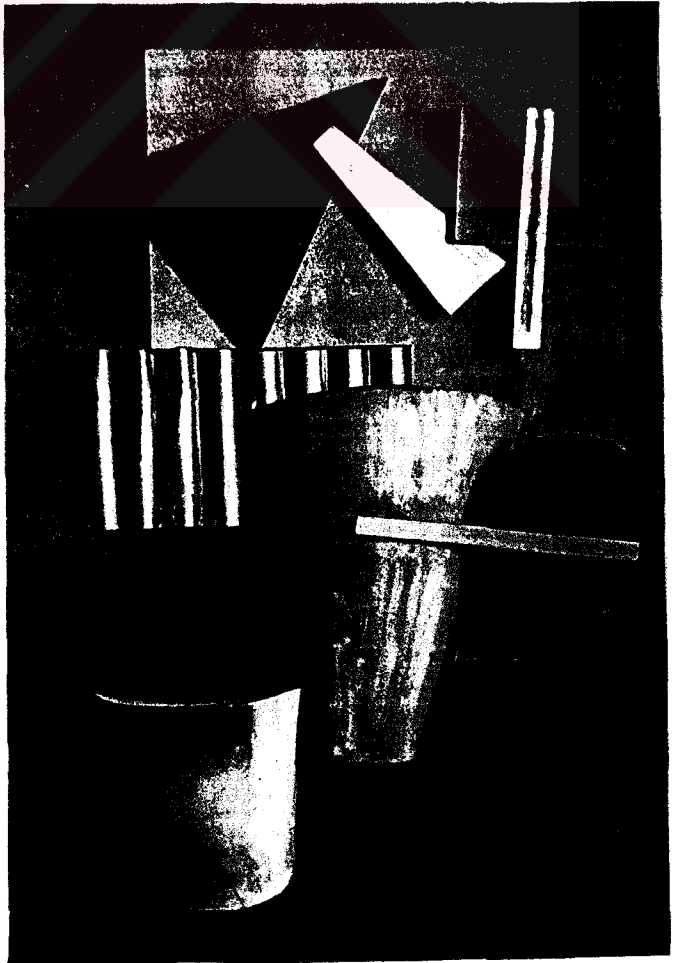
Ljubow POPOWA

Oyuncu Kostümü Nr.1,
(Meyerhold'un oyunundaki
bayan Crommelyncks için)
1921, Kolaj ve Guaş,
34x24,1cm.

Iwan PUNI

Heykel (Arşiv) 564 B),
1915, Tahta Üz. Rölyef,
Teneke ve Karton, Guaş
70,5x40,5cm.

Climent REDKO

Süprematizm, 1921_22,

Tu.Üz. Yğ.By.

69x49,5cm.

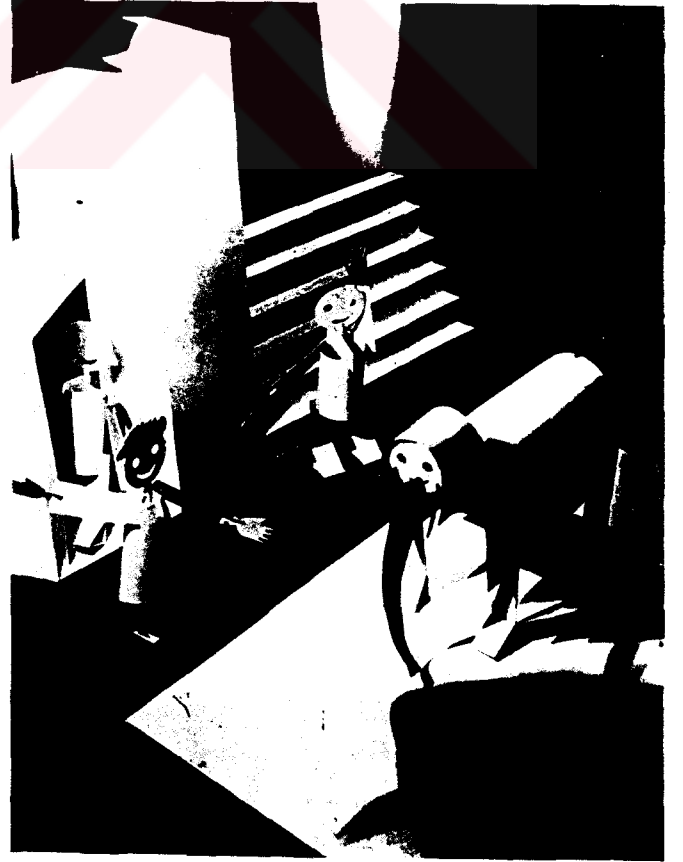

Alexander ROTHCHENKO

Robot Hayvanların Trajedisi

adlı İllüstrasyon, 1926,

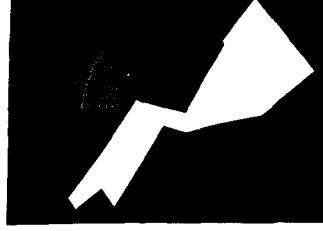
Fotograf, 39,5x29,5cm.

Olga ROZANOWA

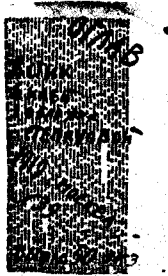
Evrensel Savaş, 1916,
12 Boyalı Kolajdan 6
parçanın Alexej Krut-
schenych Albümü.,
24x30cm.

- Hindistan ve Avrupa
- Güçlü Bir Silah
- Alman Moda Düşkünlüğü
- Almanya'nın Batışı
- Zafer Duası
- Askeri Şehir

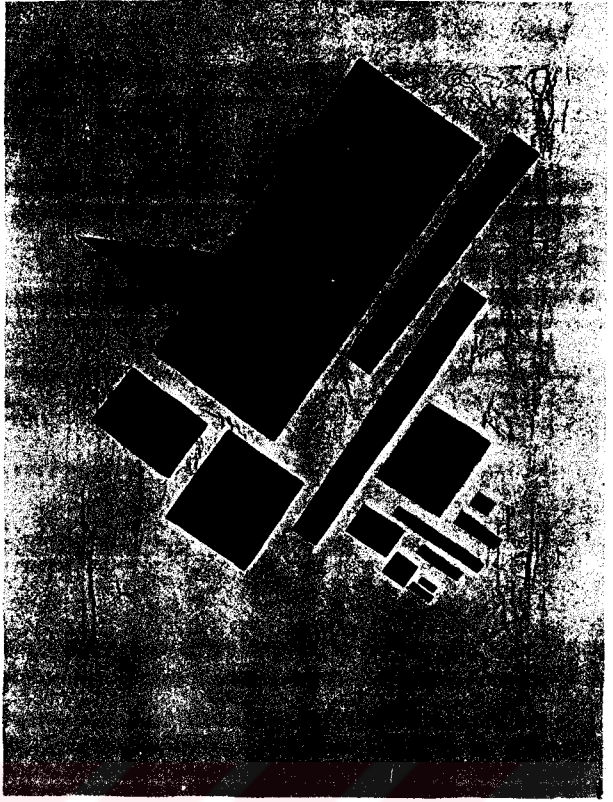
Warwara STEPANOWA

Gaust Tschaba, 1919,
Gazete Kağıdı Üz. 9 Kolaj
17,5x27,5cm.

Nikolai SUETIN

Süprematizm, 1920-21,
Tu. Üz. Yğ. By.
68,5x50,5cm.

Alexander WESNIN

Kompozisyon, 1916,
Tu. Üz. Yğ. By.
61,5x39,5cm.

Constantin WIALOW

Konstrüksiyon, 1919,
Tahta, Metal, Tel,
40x47,5x29,5cm.

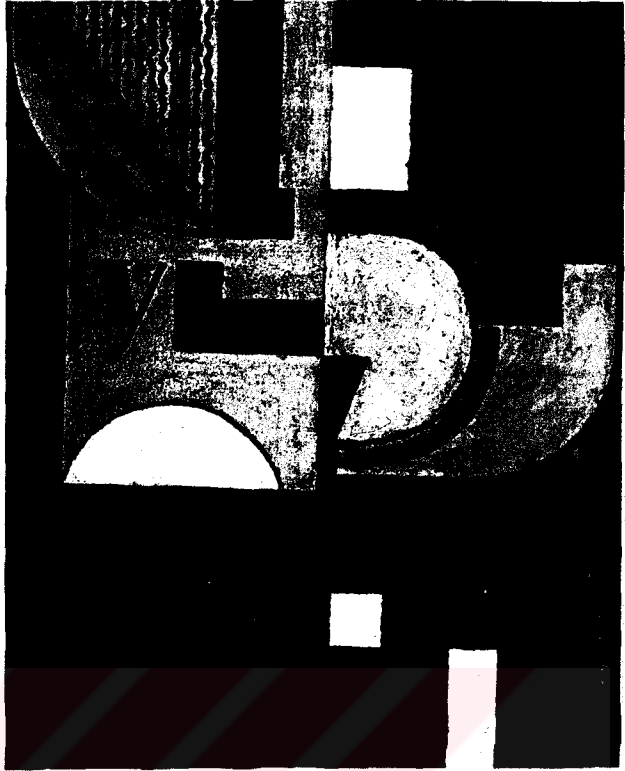
Sergej SENKIN

Kompozisyon(RABIS),
1920-21,
Tu. Üz. Yğ. By.,
93x79cm.

Nikolai PRUSAKOW

Kompozisyon, 1919-20,
Tu. Üz. Yğ. By.,
79x63,5cm.

Natan ALTMAN

Kadın Başı, 1916-18,
Tu. Üz. Yğ. By.,
70x70cm.

**B - KONSTRÜKTİVİZMLE İLGİLİ OLARAK (NON-OBJECTIVE)
AVANT-GARDE SANATÇILARDAN ÖRNEKLER**

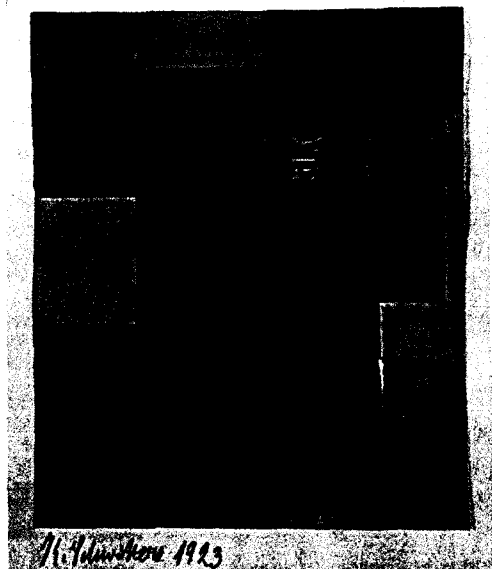
1920' lerde iyice kendini göstermeye başlayan akımın etkileri özellikle Almanya ve İsviçre'deki sanatçılar tarafından algılandığını yapıtlarından açık bir biçimde görülmektedir.İleriki yıllarda da (özellikle 1950 ve 60'lı yıllarda) gerçekleştirdikleri yapıtlarında yapısalcı bir düşünceyle temellendiğini ve geliştiğini görmekteyiz.

- 1-Josef ALBERS
- 2-Kurt SCHWİTTERS
- 3- Roger DE LA FRESNAYE
- 4- Thilo MAATSCH
- 5- Lajos KASSAK
- 6- Willi BAUMEİSTER
- 7- Hans ARP
- 8- Etienne BÉOTHY
- 9- Henryk BERLEWI
- 10-Carl BUCHHEİSTER
- 11-Felix DELMARLE
- 12-Walter DEXEL
- 13-Marc ECEMANS
- 14-Alfréd FORBAT
- 15-Florence HENRY
- 16-Marlow MOSS
- 17-Karl Peter RÖHL
- 18-Lothar SCHREYER
- 19-Léon TUTUNDJIAN

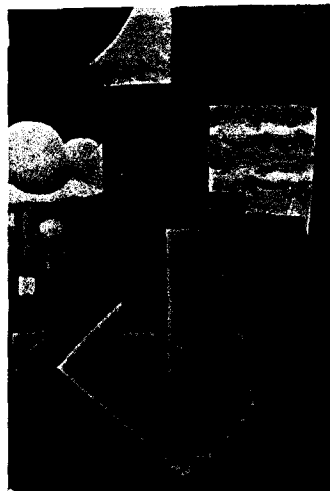

Josef ALBERS

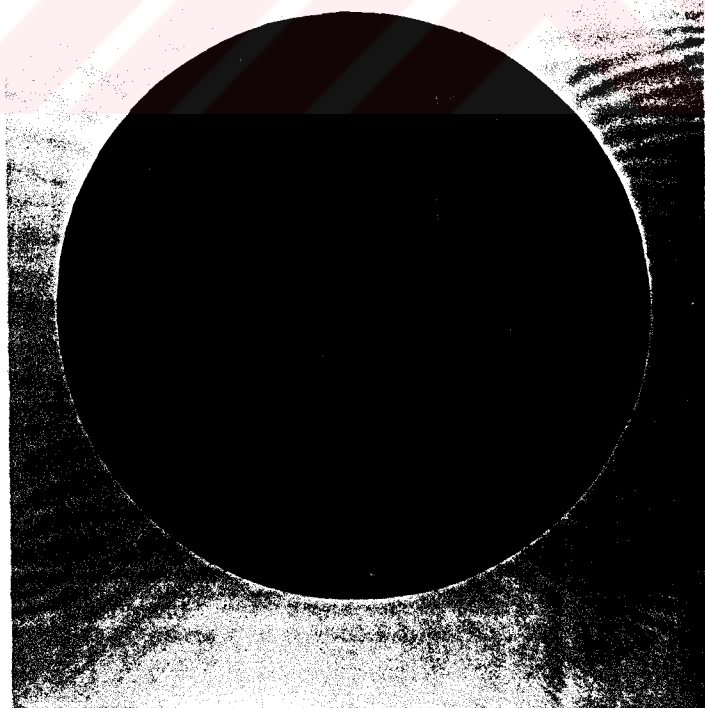
Sol g-j, 1932-1935, Gwaş, 36x20cm.

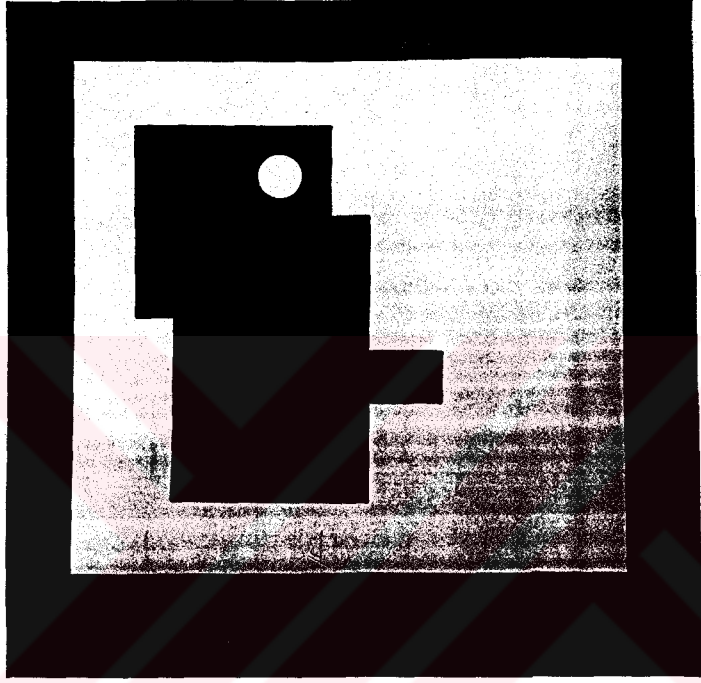
Kurt SCHWITTERS
Kompozisyon, 1923
Kolaj, 13,5x11cm.

Roger DE LA FRESNAYE
L'escalier, 1920
Guaş, 23x15,5cm.

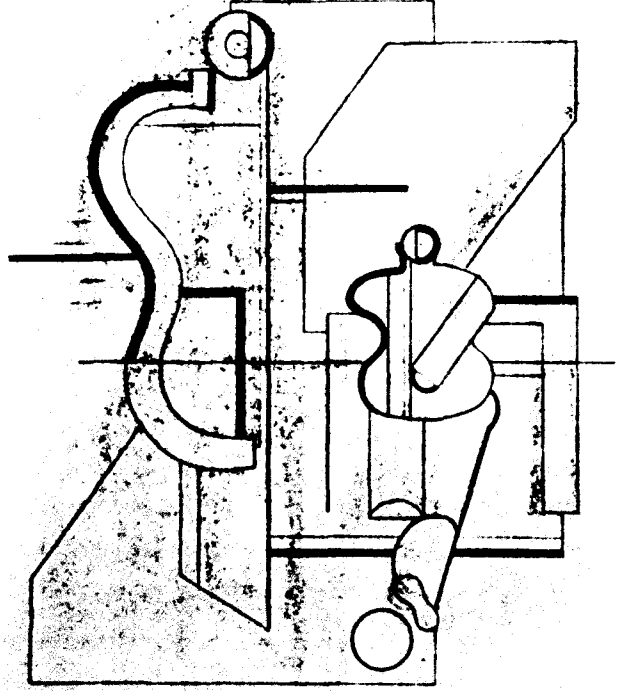
Thilo MAATSCH
Kompozisyon, 1924, Guaş, 62x48cm.

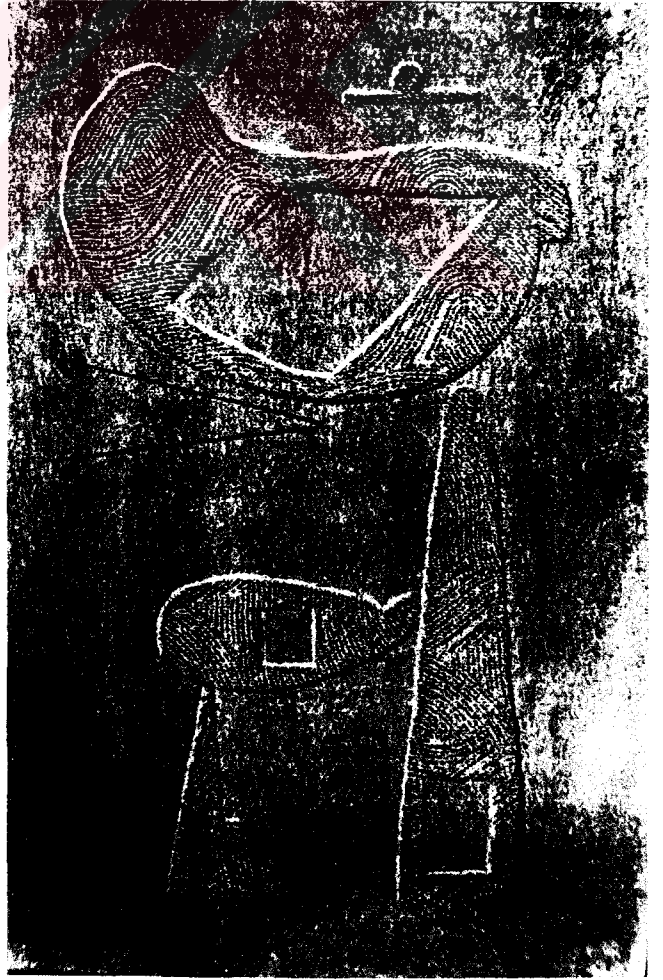
Lajos KASSAK

Kompozisyon, 1923, Tuşlu Boya, 21x21cm.

Willi BAUMEİSTER
Futbol, 1927
Kurşun ve boyalı kalem,
34x27,5cm.

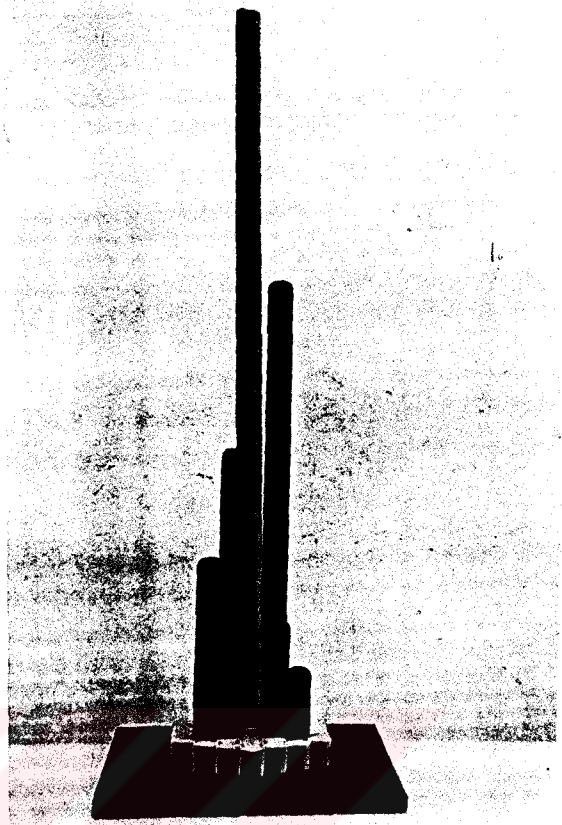

Willi BAUMEİSTER
Motifli Cezanne yolu, 1948
Kohle, 48x31,5cm.

Etienne BEOTHY

Çubuk heykel, h:73cm.

Bronz figür, h:29cm.

Bronz heykel, h:48cm.

**III. BÖLÜM : Konstrüktivist sanatın çeşitli akım
ve manifestolarındaki durumu**

**A_KONSTRÜKTİVİZMİN LUDWIG MIES VAN DER ROHE'nin
TEZ TASLAKLARINDAKİ DURUMU**

MIES VAN DER Rohe'nin 1923 Mayıs'ında yazdığı tezler bir betonarme ofis binası için hazırladığı tasarım (1922) ile birlikte, Mies'in kurucularından olduğu "G" dergisinin ilk sayısında yayınlandı. Mies (1886 Aix-la-Chapelle - 1969 Chicago), Graeff ve Richter'den başka diğer yazarlar--o sırada hepsi Berlin'de yaşayan-- Gabo, Pevsner, Haussmann ve Paris'teki Doesburg idi. Bu, şaşırtıcı bir güç yoğunlaşması ve karşılaşması idi: De Stijl ve Rus konstrüktivizminin bulunduğu yerde bundan sadece altı ay önce, 1922-23 kışında Berlin Secession'undaki mimarlık sergisi nedeniyle, eleştirmenler "Yeni Mimarlık" budur, açıklamasını oy birliğiyle yapmışlardı.

- 1 - Tüm estetik spekülasyonları, doktrinleri, biçimciliği reddeder.
- 2 - Mimarlık, çağın istencinin mekansal anlamda ifade edilmesidir. Yaşayan, Değişken, Yeni.
- 3 - Düne değil, yarına değil, yalnızca bugüne biçim verilebilir.

- 4 - Günümüzün olanaklarıyla, işin doğasından biçim yarat.
- 5 - En az kaynak tüketimiyle, en az fazla etki sağlanması
- 6 - Malzemeler beton, demir, cam'dır. Betonarme binalar doğaları gereği iskelet binalardır. Yük taşıyan kirişleri ve yük taşımayan duvarları olan bir yapı. Diğer bir deyişle, deri ve kemikten oluşan binalar.

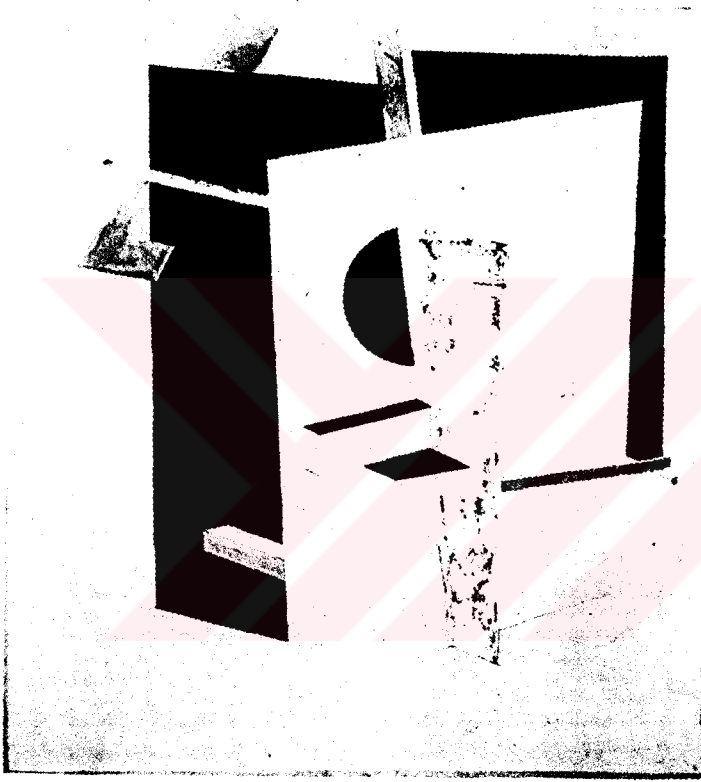
B - DE STIJL

Yaratıcı istemler:

1922 Mayıs'ında Düsseldorf'daki Uluslararası Sanatçılar Kongre'sinde Van Doesburg şu açıklamayı yapar: "Nesnel bir evrensel yaratım aracının kullanılması için yol hazırlıyoruz."

- 1 - Sergilere son verilsin. Bunların yerine, bütünsel yapıtlar için gösteri odaları.
- 2 - Yaratıcılık sorunlarıyla ilgili uluslararası düşünce alış verişi.
- 3 - Tüm sanatlar için evrensel bir yaratım aracının geliştirilmesi.
- 4 - Sanat ve yaşam arasındaki ayırımı son verilmesi (Sanat yaşama dönüşür.)
- 5 - Sanat ve yaşam arasındaki ayırımı son verilmesi.

De Stijl akımının manifestosundaki birinci madde El Lissitzky'nin Proun adlı oda yapıtları için göndermesini yapabiliriz. Ayrıca Konstrüktivizm'in ilkeleriyle benzer yaklaşımlar gösterir.

El Lissitzky

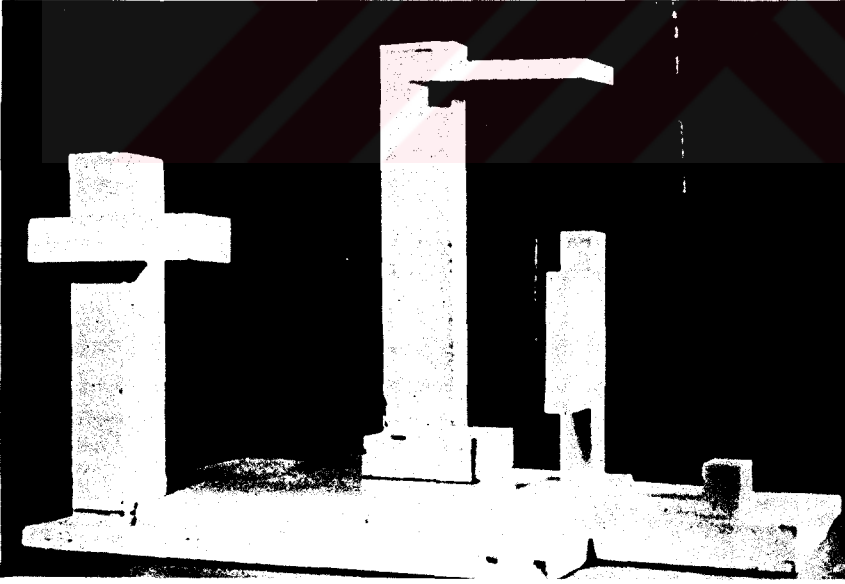
Proun odası, 1922,
Grafit, Guaş ve Siyah Mürekkep, 24x22cm.

B - DE STIJL

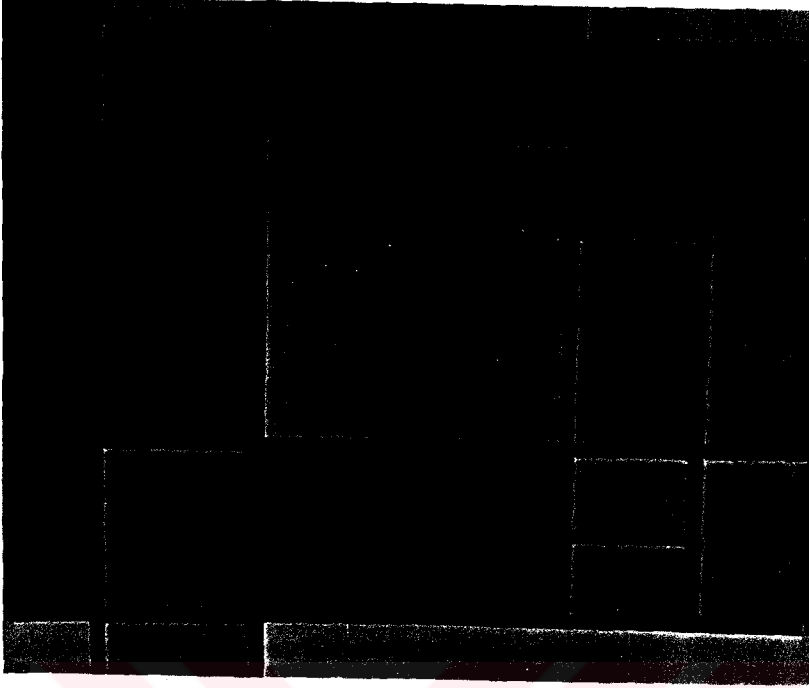
Theo VAN DOESBURG

Karşıt Kompozisyon 5, 1924, Tu.Üz.Yğ.By., 100x100cm.

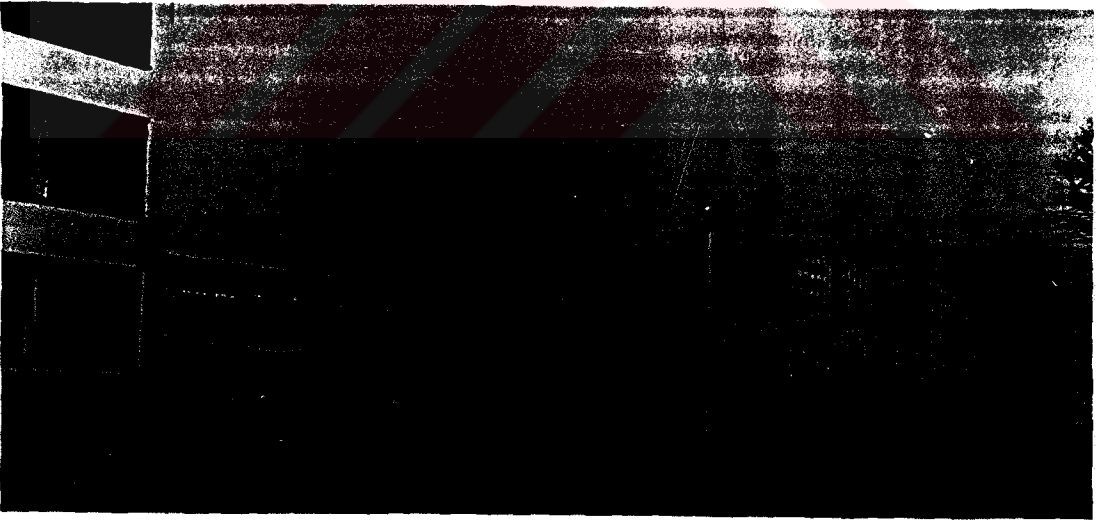
Georges VANTONGERLOO

Grup $y=ax^2 +bx+c$, 1931, Griye boyalı tahta,
67x53x51cm.

Piet MONDRIAN

Kırmızı, Sarı ve mavili kompozisyon,
1920, Tu. Üz. Yğ. By., 99x101cm.

Walter GROPIUS

Mağaza bloku, The Bauhaus, Dessau, ALMANYA-
1925-26.

C - INTERNATIONAL STYLE

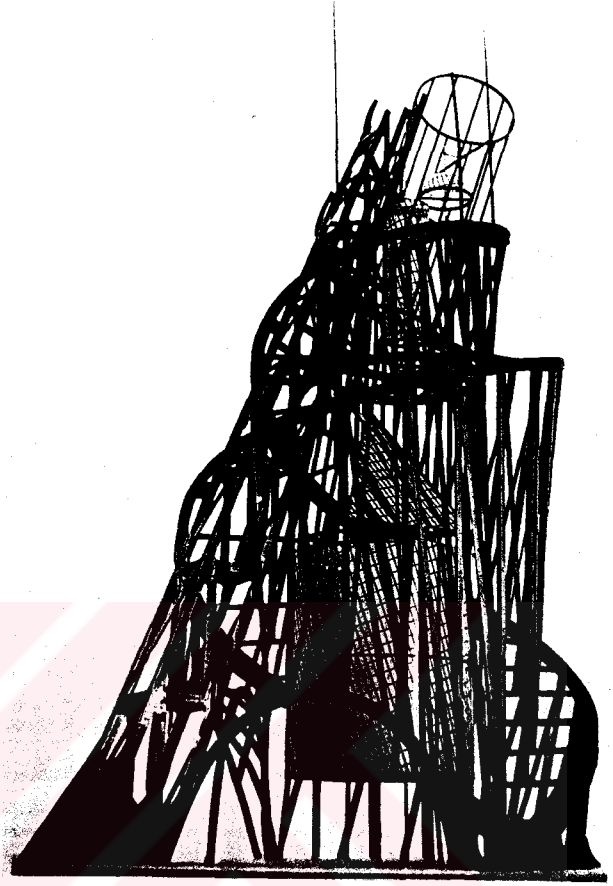

George HOWE and William E. LESCAZE

Tasarruflar Fonu Şirket Binası, 1931-32,
Filadelfiya.

D - ACTIVIST ART

Vladimir TATLİN
III.Enternasyonal'e ait
Anıt'ın modeli.1919.

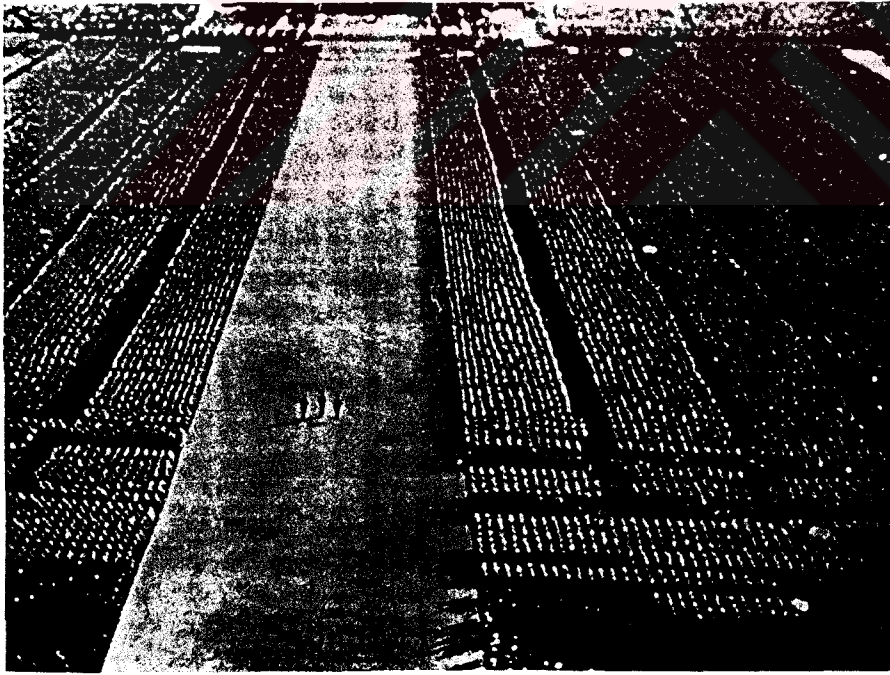

Sergei M.EISENSTEİN
"Pothemkin Zırhlısı"
adlı filmde 'Odessa
basamakları düzeni'
1925

Charlie CHAPLIN
"Modern Zamanlar" filminden, 1936.

LENİ RIEFENSTAHL
"İradenin Zaferi" filminden, 1935.

Lewis WICKES HINE

Taş Kırıcı Çocuklar, Güney Pittston, Pennsylvania.

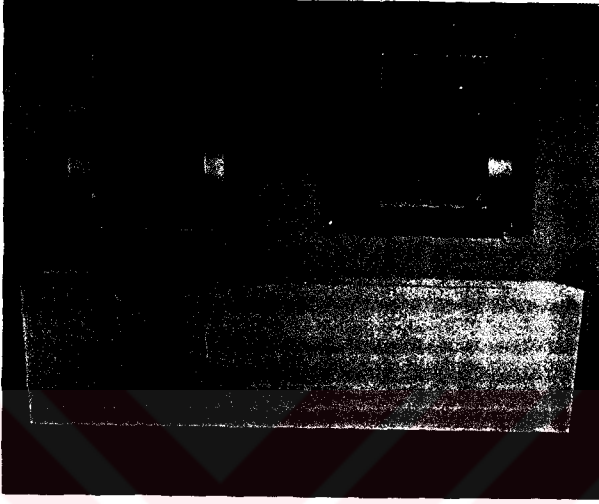
Ocak 1911. Jelatin gümüş baskı

Henri CARTIER-BRESSON

Sevilla, İSPANYA. 1935, Jelatin gümüş baskı.

E _ POP ART

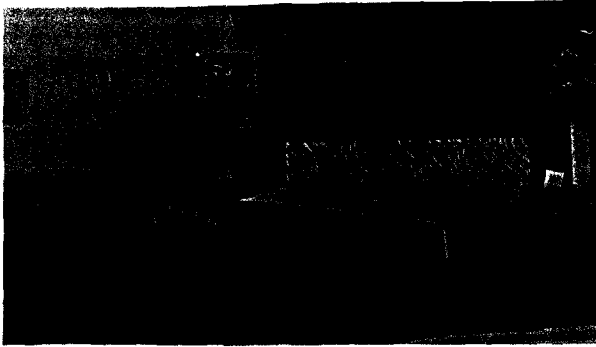
Richard ARTSCHWAGER

İki resimli uzun masa, 1964,

Masa:Formika kaplı, 86x244x56cm.

Resimler:Formikalı selotex üzerine akrilik, 107x82cm.

Londra, saatchi koll.

Claes OLDENBURG

Yatak odası Asamblajı 1, 1963, kumaş ve tahta,

304,8x518,2x609,6cm.

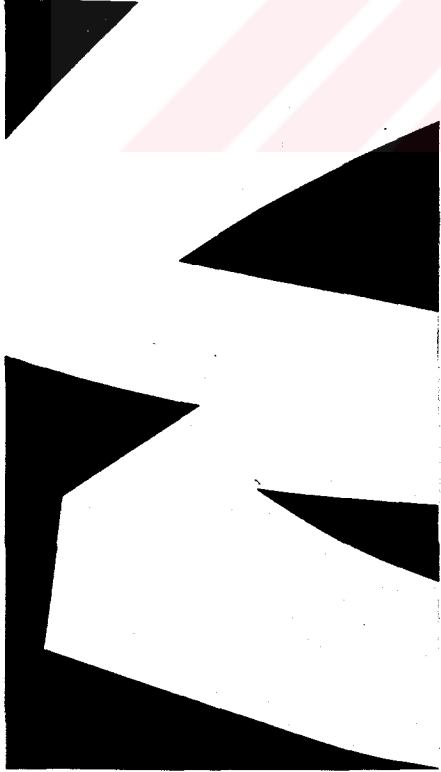
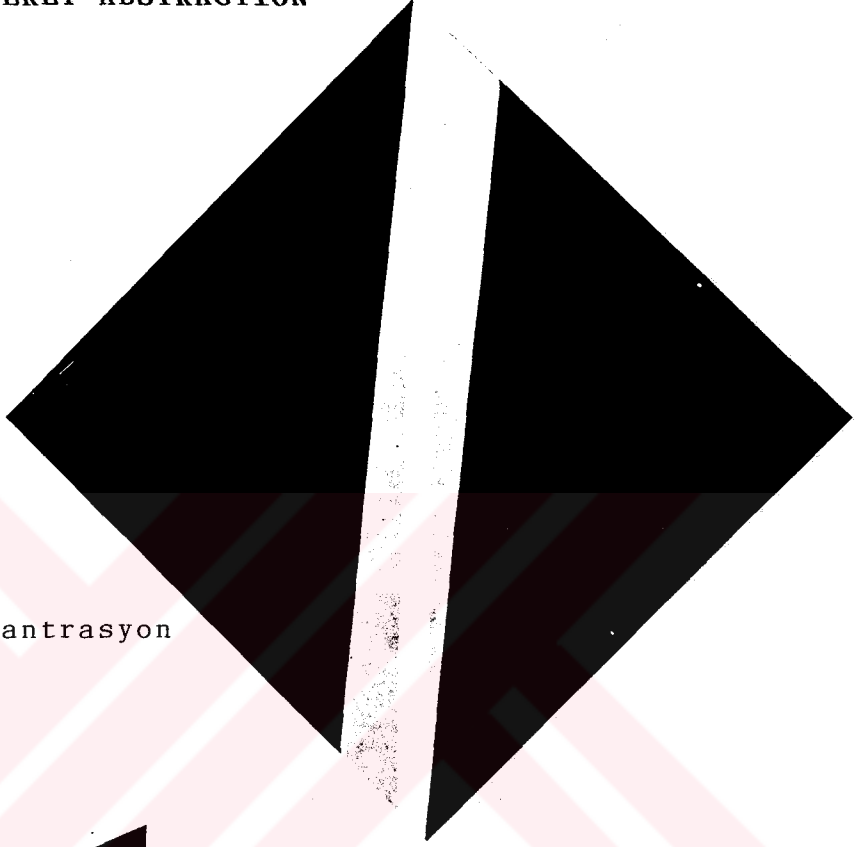

Raoul HAUSSMANN

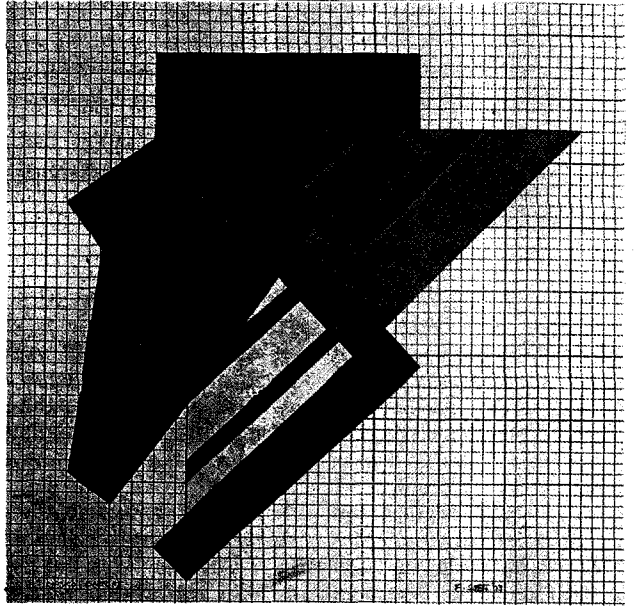
Tatlin'in Evi, 1920, Kolaj ve Guaş, 41x28cm.

F - POST PAINTERLY ABSTRACTION

Max BILL
Parlaklığa Konsantrasyon
1964

Elsworth KELLY
Beyaz-Koyu Mavi
1962

Frank STELLA
Lipsko(Kroki),1973,Keçeli kalemle
kolaj,Yün ve karton üz. karton
76x75cm.

Ad REINHARDT
Kırmızı Resim
1952
Tu. Üz. Yğ. By.

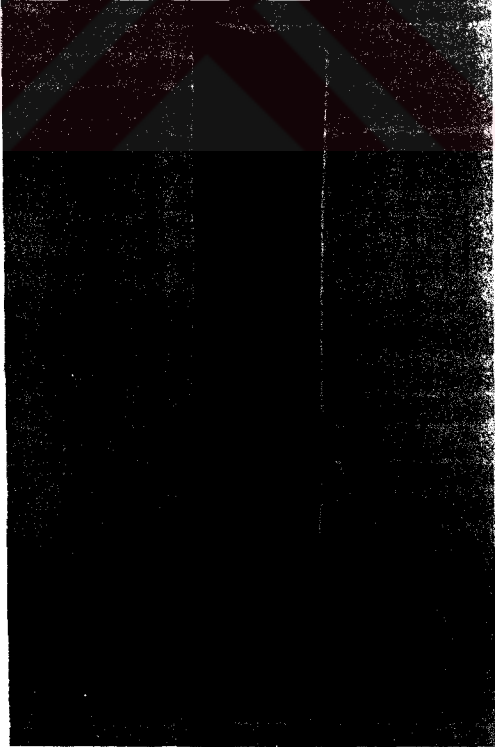
Barnett NEWMAN
Sözleşme , 1949,
Tu. Üz. Yğ. By.
122x152cm.

G - BAUHAUS

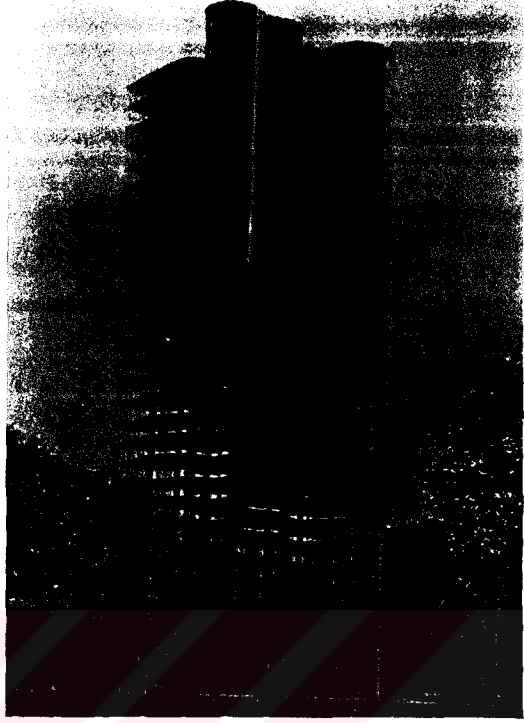
Wassily KANDİNSKY
Daire, 97x146 cm.

Naum GABO
Sütun, 1923, Cam,
Plastik, metal
ve tahta.
Yükseklik: 183cm.

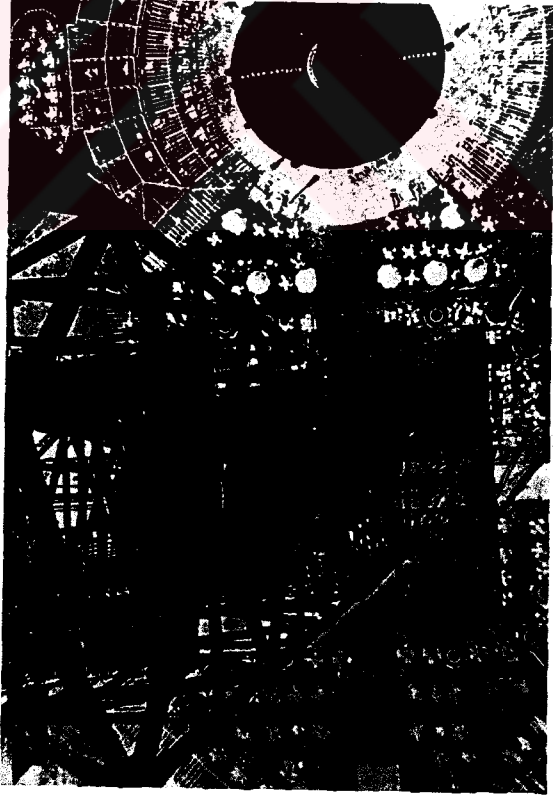
Ludwig MIES VAN DER ROHE

Cam bir Gökgreyder'i için
Model,
1920-21
Modelin şimdi ki yeri
bilinmiyor.

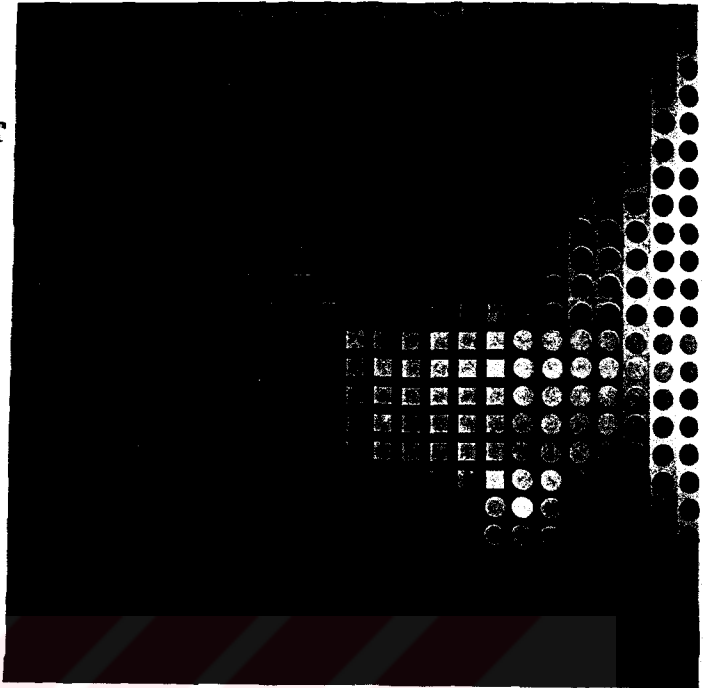
László MOHOLY-NAGY

Berlin, Radyo Kulesinden
1928,
Jelatin gümüş baskı.

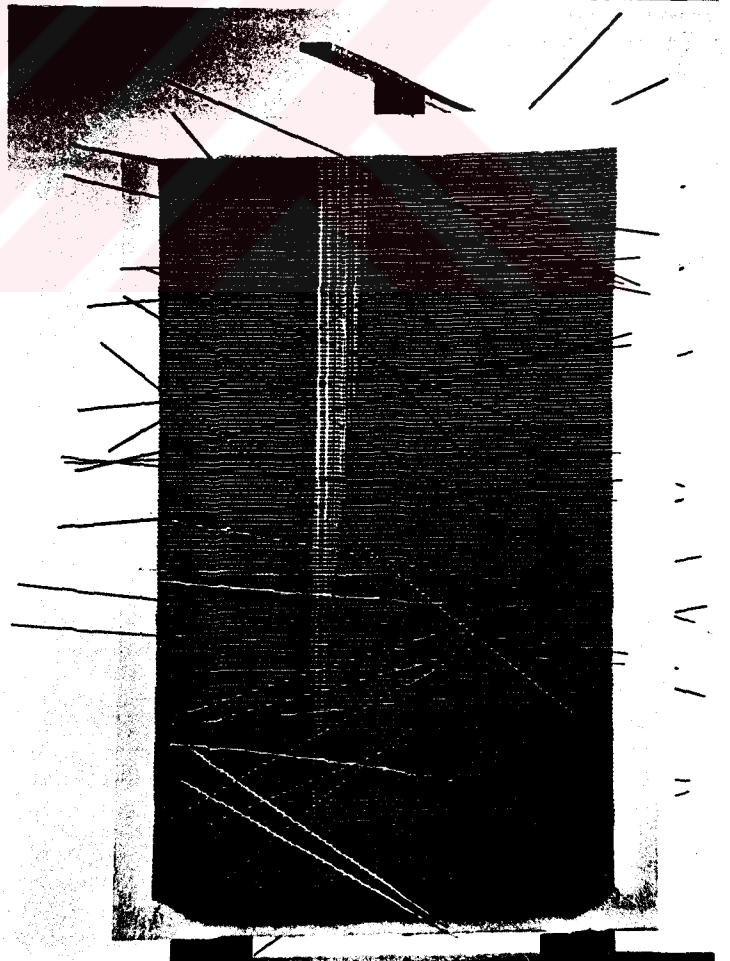

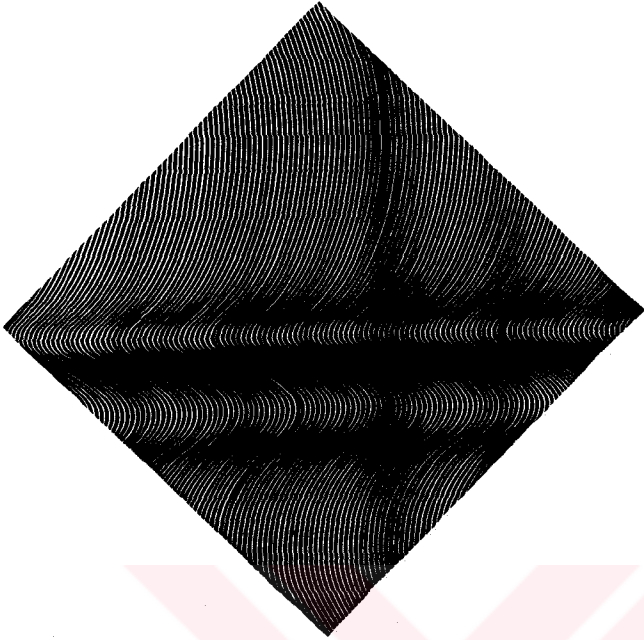
H - OP AND KINETIC ART

Victor VASARELY
Army, 1967-68.

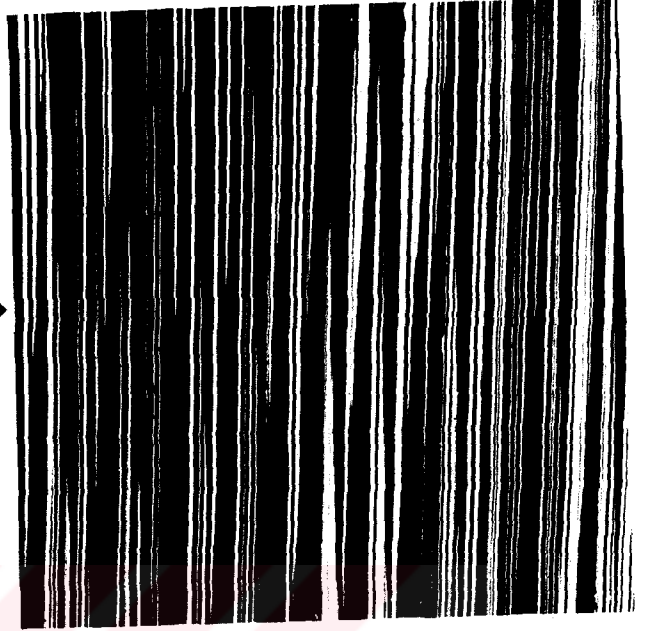

Jesus Rafael SOTO
İnce Çift Yüz,
1967.

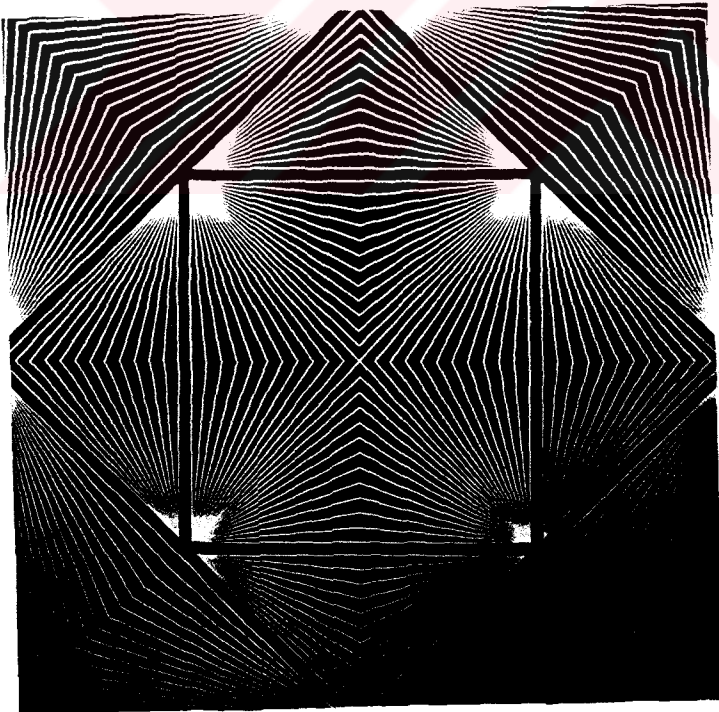

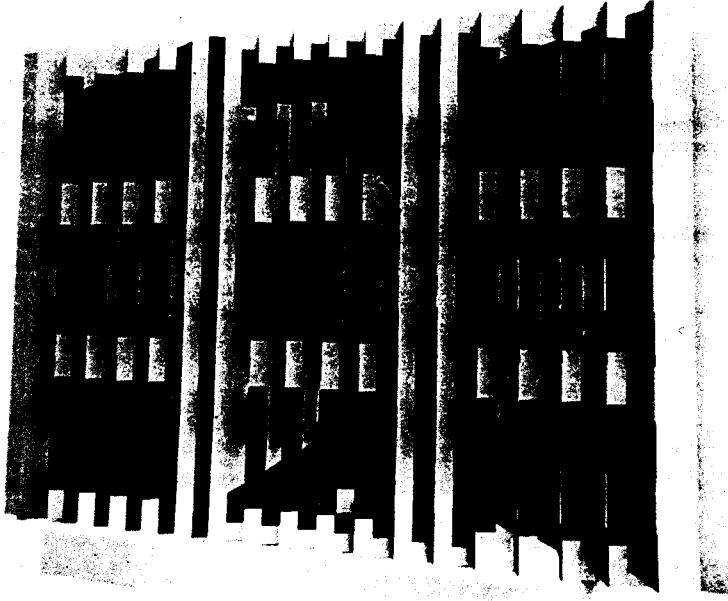
Bridget RILEY
Tepe, 1964

Carlos CRUZ-diez
Fizikromi No:1, 1959

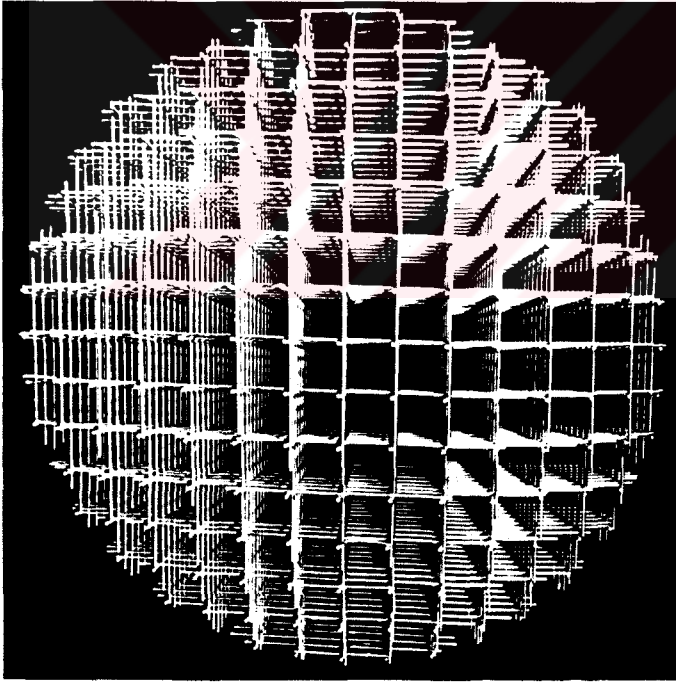

Richard ANUSZKIEWICZ
Yoğunlaşma Bölgesi, 1964

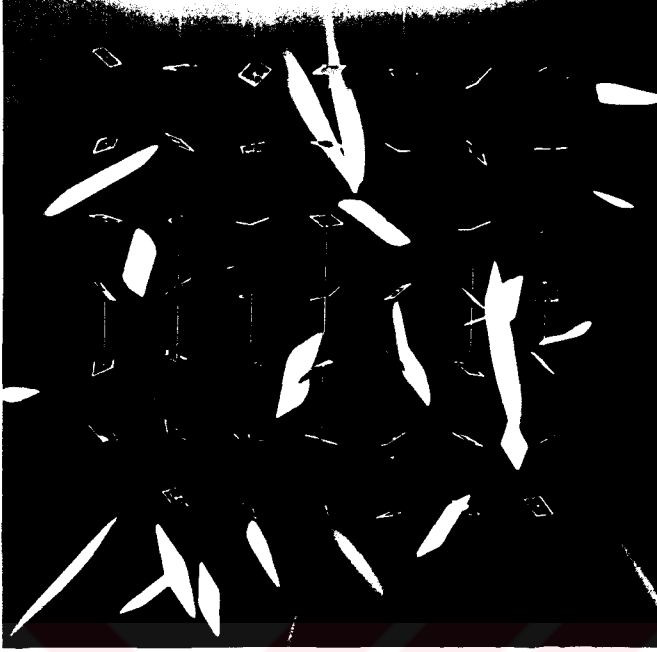
Yaacov AGAM

Görönüş, 1965-66

François MORELLET

Küre'nin Bükölmeleri, 1962

Julio LE PARC

Sürekli ışık veren mobil, 1963.

Luigi TOMASELLO

Atmosfer, Ebromo-plastik, No:180, 1967

J - EART AND SITE

Robert SMITHSON

Spiral Dalgakıran, Nisan 1970, Büyük Tuz Gölü, UTAH-
Siyah taşlar, tuz kristali, kırmızı su, deniz yosunu.
Uzunluk: 4,5km. Çapı: 45m.

Richard LONG

İskoçya'da bir hat, 1981. Cul mor, Scotland.
Kurgulanmış yer çalışmasının fotoğrafı

K - HAPPENINGS-ENVIRONMENT ART-PERFORMANCE

Jim DINE

"Araba Çarpışması" adlı Happening' için araştırıyor.1960.

Jim Dine'in "Araba Çarpışması" adlı Happening'deki an'lar.

Red GROOMS

"Yanan Bina" adlı Happening'te, 1959.

Yves KLEIN

"Anthropometries" adlı performansında.(Resim Seremonisi)

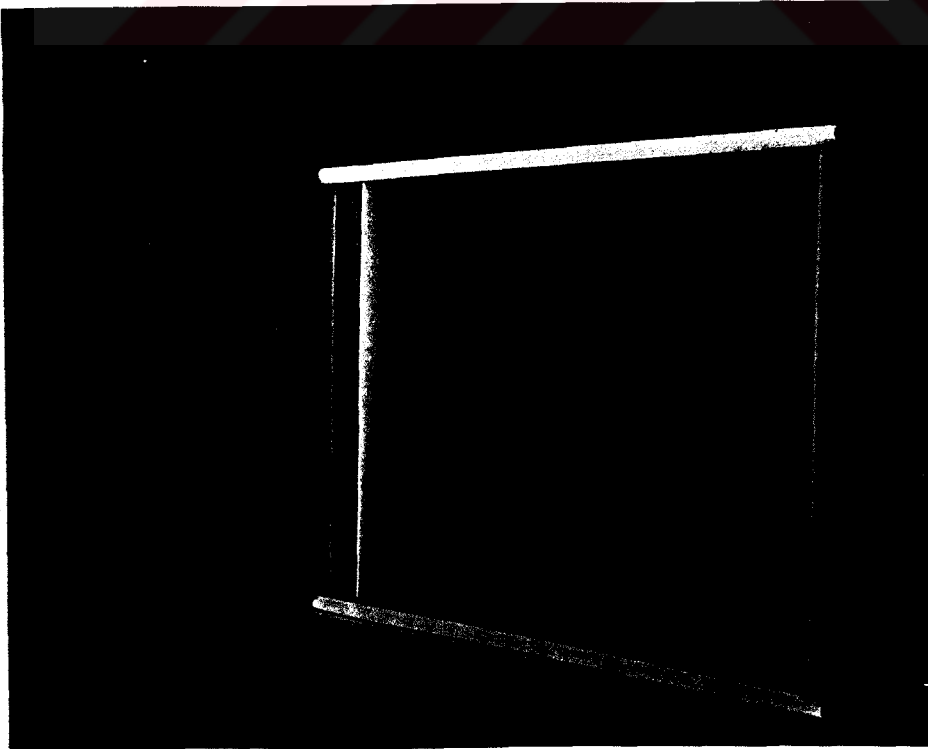
Uluslararası Sanat Galerisi,Paris,9 Mart 1960.

Tu. Üz. mavi boyayla vücut baskısı.

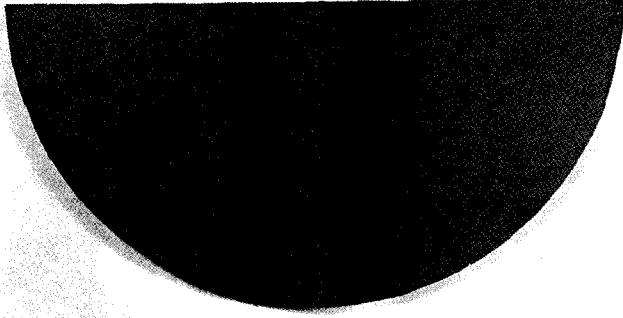
L - MINIMALISM

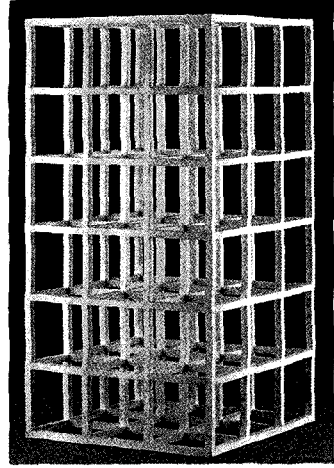
Barnett NEWMAN- Tundra, 1950.

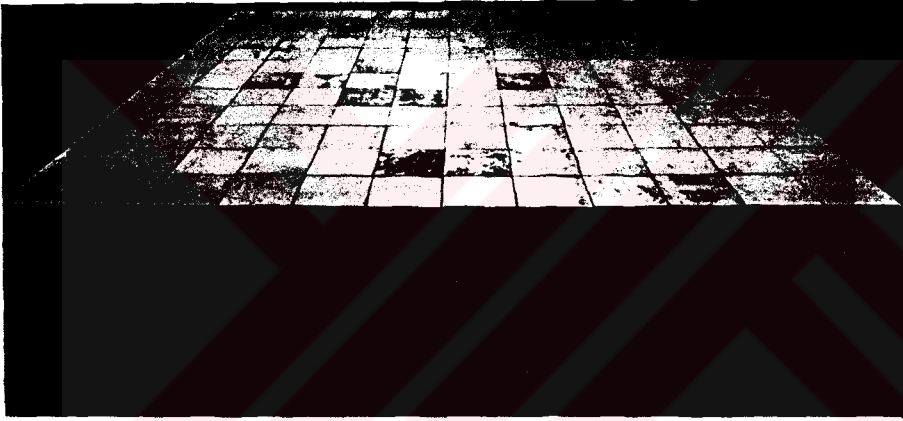
Dan FLAVIN- Adsız, 1966-68, Pembe altın, gün ışığı ve fluoresan ışık, 243x243cm.

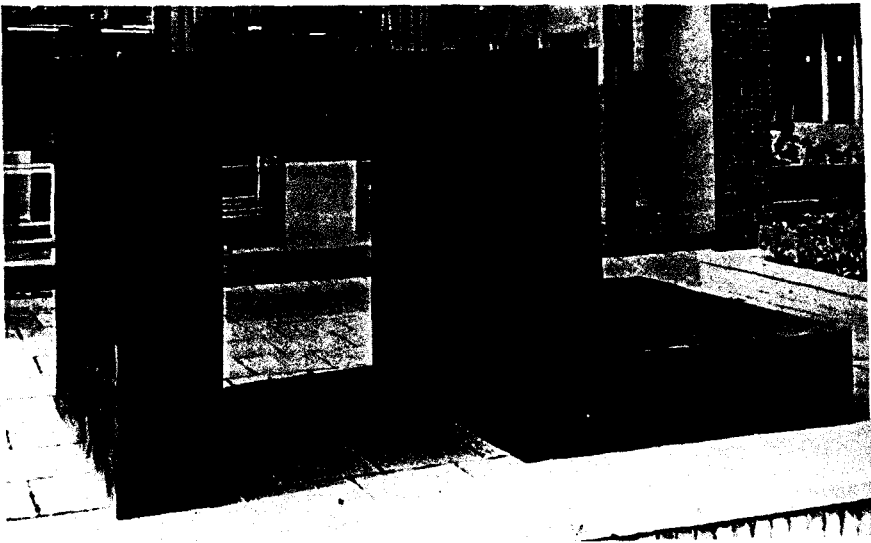
Robert MANGOLD
1/2 X Serisi, 1968

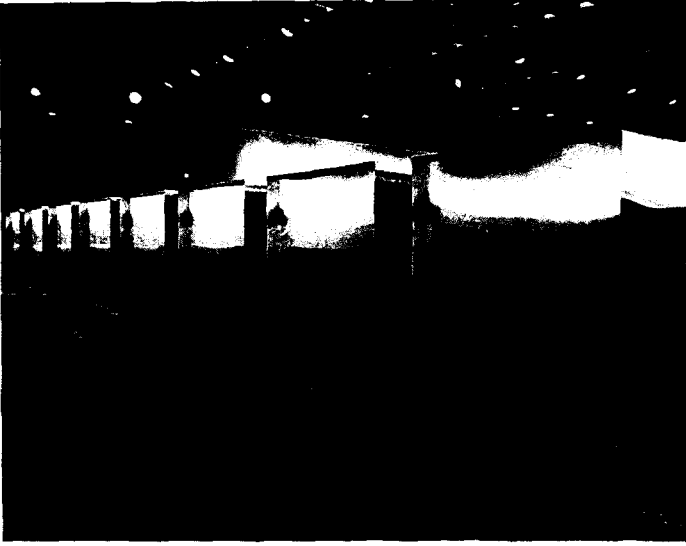
Sol LEWITT
Plastik Örgü

Carl ANDRE
144 parça aliminyum, 1967

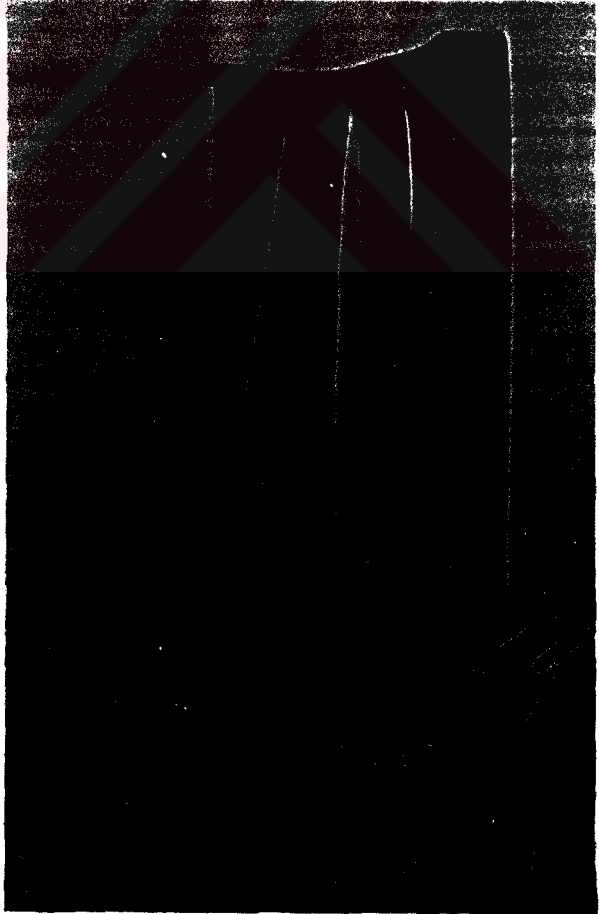

Tony SMITH
Oyun Sahası, 1962

Don JUDD

Adsız , 1968 , Paslanmaz Çelik Levha, Her Biri 4m² dir.

Robert MORRIS

Adsız, 1967,

Kırmızı Keçe

Detroit Sanat Ens.

IV. BÖLÜM : KONUyla İLGİLİ SANATSAL GÖRÜŞ

Konunun ilk kısımlarında konstrüktivizmin nasıl oluşup tanımlandığını, ilkesiyle birlikte bildirisinin niçin yayınlandığını anlattık. Burada bu düşüncenin sadece bir akım adı olduğu salt olarak düşünülmemelidir. Düşünülmesi gereken durum, bir yapıt oluşurken çeşitli sorulara yanıt verecek biçimde kurgulandığı olmalıdır. Konstrüktivizmin ortaya çıktığı Rusya'da bile bütün sanatçılar bu akımın gerektirdiği ölçülerde yapıtlarını gerçekleştirmek yerine, evrensel bir kurgulandırma gerektirdiği için resimlerini yaptılar, heykellerini oluşturdular. 1920'ler hatta 1930'lardan sonra genel olarak bakıldığında çeşitli akımların, (Op ve kinetik, Aktivist Art, Minimalizm, Post-painterly Abstraction, Happenings, Environment Art gibi) konstrüktivizmle direkt bir bağlantısı olmasa bile, temelde hep yapısalcı düşüncenin var oluşu gözlemlenebilir. Bu yüzden diğer akımları detaylı olarak anlatmak, açıklamak yerine, bu akımlardaki sanatçıların yapıtlarından örneklerle, konstrüktivist sanatçıların yapıtlarından örnekleri karşı karşıya getirdiğimizde, yapısalcı düşüncenin ne demek istediği çok açık bir biçimde görülecektir.

Bütün bunların yanı sıra resimlerimdeki kurgu da, bu düşünceyi ışığı altında geliştirmektedir. Kurgulanma, yüzeyin dikey veya yatay kullanımı resmin her yönden bakılmasıyla aynı düşünceyi verir. Ön plandaki alanlarla, resmin geriye giden alanları arasında temel yapının üzerinde gidip gelmeler vardır. Bu alanların büyük, orta, küçük olmalarının yanı sıra koyu, orta, açık tonda oluşları da belli bir dengeleme içinde olmak zorundadır. Kırmızı rengin aynı tonla kullanımı diğer renklerin (genellikle mavi, bazen gri, bazende turkuvaza giden yeşil) tonlarının açıktan koyuya giden gri tonlardan oluşması, tıpkı bir sözün söylenimi veya bir müzik parçasının seslendirilişi gibidir. Ana tema üzerinde çeşitli ileri-geri, sağa-sola, yukarı-aşağıya gitmelerdeki grafiğin hep aynı ritim içinde değil, bazen durulması, sessizleşmesi, sakinleşmesi bazen de ani şokların verilmesi, hızlanması türünden değerlendirmek mümkündür.

Bunu bir filmin oluşmasında da görülebilir. Filmin her planındaki kurgu, bu yapısal düşünceyle oluşur. Filmin fon müziği, ışığı, ön-arka, mekan-insan ilişkileri kısaca hepsi filmin kurgusunda önemli rol oynar. Bunun en iyi örneklerini Rus ve Dünya sinemasının dev yönetmenlerinden Serge M. Eisenstein'ın filmlerinden Pothemkin Zırhlısı(1925), Alexandre Nevsky(1938), Korkunç İvan(1944) verir. Usta yönetmen film çekimine başlamadan önce, filmde çekeceği her planın nasıl olması gerektiği ile ilgili olarak, bir ressam gibi o planların resmini, eskizlerini, krokilerini çizmektedir. Sonra bu çizimlere göre filmini çekmektedir. Tabii bu arada bir filmde binlerce planların olduğunu kabul edersek, bu işin ne kadar zor ve düşünsel yapısının da bir o kadar da uğraşı verilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Diğer büyük yönetmen ve filmlerden de bahsetmek gerekirse:

Michelangelo ANTONIONI' den Macera(1960), Luis BUNUEL'den Altın Çağ(1930),Charles CHAPLIN' den Diktatör(1940),Modern Zamanlar(1936), Altına Hücum(1925), Rene CLAIR' den Milyon (1931),Carl Theodor DREYER' den Jeanne Darc'ın Tutkusu(1928), Federico FELLINI' den Amaracord(1974), David Wark GRIFFITH'den Hoşgörüsüzlük(1916) gibi daha bir çoklarını sayabileceğimiz yönetmen ve filmler hep bu düşünselliğin yoğun olduğu bir yapısalcılıkla kurgulandığı görülür.

Müzik sanatında da klasik bestecilerden BACH- BEETHOVEN- BRAHMS'ın eserlerinden bazı örnekler verelim.BACH'ın Kantatları,Flüt ve Klavsen için Sonatlar,Füğe Sonatı; BEETHOVEN'in 1,3,5,6,7,8, ve 9 nolu Senfonileri, Keman Konçertosu,Piyano,Keman ve Viyolonsel için üçlü,;BRAHMS'ın Piyano Ve Yaylılar için dörtlüsü, requemleri,Keman Konçertosu,Senfonileri.Bu müzik yapıtlarının ritm, hareket,pasaj,kontrastlık,boş-dolu gibi kavramlarla espası var olan bir alt yapı üzerine kurulu olduğu duyumlanabilir.

Çağımızın bestecilerinden örneklerine gelince de:

STRAVINSKY' nin Bahar Ayini, Petruşka ve Ateş Kuşu; PROKOVİEF'in Üç Portakalın Aşkı, 3 nolu Piyano Konçertosu,1 nolu klasik senfoni; ayrıca SCHÖNBERG- Bella BARTOK ve HİNDEMİTH' in çoğu eserleri sayabiliriz.

Ayrıca mimaride de, Bizans dönemine ait yapılarda, iç ve dış yüzey nasıl değerlendirildiği, pencere ve kapılardaki biçimsel yapının yüzey üzerinde espası kuvvetlendirdiği görülür.İç ve dış nartexlerle, apsisin konumlarının kubbe ve yer düzlemleri arasındaki bağıntıyı sağladığının yanı sıra, giriş kemer ve sütunlarında, resimsel değerlerde plastik düşünceyi kuvvetle nasıl vurguladığı ortaya çıktığı gözlemlenebilir.Biçimler, yüzeyler ve boşluklar arası uyum ve konstrüksiyon buradan gelmektedir.

Bütün bu sanat dallarında sıraladığım özellikler, plastik düşüncemin ve kavramlarımın nasıl olması gerektiğini belirler. İrdeleme, düşünsellik içinde gelişimini sürdürür ve bunu ortaya çıkartırsa, sanatsal olgu varlığını göstermeye başlar.

V . BÖLÜM :

KAYNAKÇA

- 1_ 20.YÜZYIL MİMARİSİNDE PROGRAM VE MANİFESTOLAR
Ulrich CONRADS
Çeviri : Dr.Sevinç YAVUZ
Baskı : 1991
Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayını
- 2_ AVANT-GARDE Der konstruktiven kunst
Of non-objective art
Galerie Schreiner Basel
VolumeI - 1978
September bis Dezember
- 3_ RUSSISCHE AVANTGARDE 1910-1930
Sammlung Ludwig, KÖLN
Prestel Verlag, München
16 April- 11 Mai 1986
- 4_ EL LISSİTZKY 1890 - 1941
Resrospektif Sergisi
Sprenge Museum - HANNOVER
24 Januar - 10 April 1988
- 5_ ART AND DESIGN
Sayı: 1987
Sayının Adı: Abstract art and the rediscovery of the
spiritual
- 6_ THE SOURCES OF MODERN ART
Jean CASSOU - Emile LANGUI - Nikolaus PEVSNER
Thames and hudson LONDON
1962
- 7_ ART THROUGH THE AGES
Harcourt Brace Jovanovich
International Edition - Ninth Edition
Sayfa : 864-1093
- 8_ OP ART 1970
Studio Vista London
Cyril BARRETT

- 9_ POP ART
Tilman OSTERWOLD
Benedikt Taschen Verlag_ 1989
- 10_ MOVEMENT IN ART SINCE 1945
Edward Lucie- Smith
World of Art- Thames and Hudson Edition
Yeni Geliştirilmiş Baskı- 1989
- 11_ MODERN SANATIN ÖYKÜSÜ
Norbert LYNTON
Çeviri: Prof. Cevat ÇAPAN_ Prof. Şadi ÖZİŞ
Remzi Kitabevi- 1982
- 12_ VLADİMİR TATLİN
Moderna Museet
Stockholm 1968
Katalog
- 13_ BÜYÜK UYGARLIKLAR ANSİKLOPEDİSİ _ RUSYA
İletişim Yayınları
Cilt : 8
Sayfa : 164_165
- 14_ THE RUSSIAN AVANTGARDE
Camilla GRAY
Thames and Hudson Editions
- 15_ THE DOCUMENT OF 20.th CENTURY
THE TRADİTION OF KONSTRUKTİVİSİM
Stephen BANN
Thames and Hudson Editions
- 16_ CONCEPTS OF MODERN ART
Penguin Books
- 17_ 1900_1930 PARİS_MOSCOV Sergi Katalogu
Beabourg Sanat Yayınları
Pompidou Müzesi Yayınları